TÜRK DÜNYASINDA TASAVVUF

PROF. DR. NECDET TOSUN

E. Schuyler,
Musavver Türkistan Tarih ve
Seyahatnâmesi, trc. Ahmed Efendi
İstanbul 1294/1878

بو تركستان تاريخ وسياحتنامه‌سنك اصلى انكليزجه اولوب مترجمى استانبولده
هكبه‌لى اطه‌ده كائن مكتب بحريهٔ شاهانه انكليز لسانى معلمى صاغ‌قول‌اغاسى
احمد افنديدر مصححى دخى بصيرت غزته‌سى صاحب
امتيازى على افنديدر

(تكرار طبع ونشرى حق مترجم و مصحح مومى‌اليهمايه عائددر)

سنه غره محرم الحرام
١٢٩٤

﴿ افاده ﴾

مشاهير سياحيندن امريقالى موسيو شيلرك پترسبورغدن حركتله وولغه
نهرى ساحلنده مسكون المان مهاجرلريله ايتديكى ملاقاته وباشكيز واورالسق
وقزاق قبائليله اهاليسنك عادات واطوارينه واسياى وسطانك قپوسى
مقامنده اولان اورانبرغ شهرينه اوغرايه‌رق ذاتاً معارفه‌سى اولان
بعضيلريله الفت وموانستنه واورادن قلاوز ولوازمات سائره‌نك
تداركيله مشهور اورالسق طاغلرينى اشه‌رق دوه اوزرنده بولنديغى حالده
آسياى وسطى وادى وصحاريسنى وقره‌قوم چوللنى كچوب قزله (قاضى
على) شهرينه داخل اولنجيه قدر اثناى راهده اوغراديغى قركيزلرله
قبائل وعشاير سائره خلقنك عادات واطوارينه وشايان تعجب بعض
احوالنه وباركيز ياريشلرى ورسم زفافلريله سائر حالاتنه دائر مفصلاً
انكليزجه قلمه الديغى سياحتنامه‌سنك ترجمه‌سيدر

(ديباجه)

اسياى وسطايى سير وسياحت ايتمك واورا اهاليسنك احوال ومشوارينه كسب معلومات ايلمك
شوق وخواهشى وجدانمى اودرجه استيلا ايتمشيديكه چوجقلغمدنبرى هرنرده بورالرك احوالنه
دائر بحث اچلسه اولنان مباحث كوكلمده اولان اررو وهوسمى ارتديره ارتديره بوهوسله اكا منضم
اولان تقدير الهى اشبو كتابده تفصيلاً عرض وبيان ايلديكم سياحته شوق ايله نجد اولون
بنى نائل مقصود ايلدى

جامعك حولیسنده بر شادروان اولوب چاغلیانلر کبی بونلرك ایچنده دائما صو جریان ایدر

هرجامعه مخصوص بر امام ایله بر ده صوفی (قیم) اولوب امامارك مقنن وظیفه لری اولمدیغندن اهالی طرفندن اداره اولندیغی مثلو صوفیلره نکاح وسائر جمعیتلرده عوائد ویررلر وجنازه ظهورنده متوفانك البسه سی اعطا ایدر جمعه کونلری اهل اسلامك اقین اقین جوامع مذکوره یه کیتلرینه انسان باقغله طویه مز بونلرك کافه سی طاهر ونظیف البسه لر ایله ملبس اولدقلری حالده سنت سنیه دن اولدیغی وجهله صارقلرینك اوچلرینی اوموزلرینه اوزاده رق واختیارلری عصالرینه طیانه رق کمال درجه سرور ایله دوداقلری اوینایه رق جامعه واصل وقپونك اوکنده قوندره لرینی چیقاروب بر طرفه وضع ایله منتظم صورتده صف اولورلر

مسلمانلر بیننده طریقتلر اولوب بونلره سلوك ایدنلر باشلرینه کلان وقوعاتك کافه سنی جناب حقدن بیله رك بلایه رضا ایله مقابله وذکر ده بولنورلر طاشکندده اولان طرق علیه دن الك چوغی محمد بهاءالدین نقشبندی طریقی اولوب بوندن بشقه خفیه وجهریه وقادریه وصوفیه طریقتلری دخی واردر صوفیه طریقنه سلوك ایدنلر حوجند وحوقند طرفلرنده پك چوقدر طرق مذکوره نك هر برینه مخصوص ذکر وار ایسه ده بونلرك اساساً جمله سی بر اولوب انابه ایدنلر هر طریقك ایری ایری پیری اولدیغنی بیان ایتدیلر مثلا نقشبندی طریقنك پیری بخاراده مدفون (حضرت) محمد بهاءالدین (قدس سره) وجهریه دخی حضرت یاسوی (قدس سره) اولدیغی کبی طرق مذکوره یه سالك اولنلرك مقصدی واصل حق اولمقدن عبارتدر خفیه اولنلر قلباً ذکر ایلدکاری کبی جهریه وقادریه اولنلر دخی جهراً ذکر ایدرلر نقشبندیلر بر طاقم

اثناالده طرق سائره دن فرقلی اولوب بونلر اکثریت اوزره تجرد وعزلتی اختیار ایلرلر جهریه طریقندن اولنلرك طاشکند جوامع شریفه سنده یومیه ذکرلری اولوب مثلا پازار ایرتسی کیجه لری ایشان خواجه جامعنده وپازار ایرتسی کونلری صباحدن باشلایه رق اویله دن ایکی ساعت صکره یه قدر خواجه احرار جامعنده پنجشنبه کونی اقشام اوزری یعنی جمعه کیجه لری صباحه قدر اورطه پازارنده کائن ایشان صاحب خواجه جامعنده در بونده بر ایکی دفعه دخی حاضر بولندم

بر پنجشنبه کونی اقشام اوزری روسیه لیلردن بر قاچ احباب ایله برابر جامع شریف مذکوره کیدرك اهالی طرفندن اصلا ممانعت کورمیوب ایچری کردك روسیه لیلرك طاشکندده اولان جوامعدن هر قنغیسنه اولور ایسه اولسون کیرملرینه ممانعت اولمندیغی کبی قوندره لرینی چیقارتمق اوزره جبرایتمدکاری خوفلرندن ناشی اولدیغی وحتی روسیه لیلرك بعض جامعلرده نماز قلنور ایکن اچیقدن اچیغه سیغاره ایچوب یره توکردکارینی بیچاره مسلمانلر کوروبده کوکسلری قباره رق یوزلرینی دیکر طرفه چویردکارینی کوردم

جامع مذکوره جمع اولمش اوتوزدن متجاوز ادم بر حلقه اولوب اولا خفیف خفیف ذکره مباشرتله کیتدکجه اشتداد ایدوب باشلرینی صول اموزلرندن قلبلری اوزرندن صاغ اموزلرینه وتکرار قلبلرینه کتورر کبی دائمی بر حرکتله یارم ساعت مقداری دوام ایتدیلر غایت صیجاق اولدیغندن اوست البسه لرینی چیقاره رق وجمله سی قان تر ایچنده قالدقلری حالده ذکره نهایت ویره رك بعدالدعا شیخلرینك النی اوپوب طاغلدیلر بونلرك بر منوال مشروح عبادتلرینه ذکر تسمیه ایتدکاری کبی طالبانه دخی ذاکر وشیخلرینه ایشان (عزیز) تسمیه ایدرلر اوجله اوتوردقلری حالده

بر ساعت قدر ذکره دوام وکیتدکجه هم صدا وهم وجودك حرکتی شدت پیدا ایتدیکی حالده جمله‌سی بردن ایاغه قیام ایدرك وحی ۰ حی دیه‌رك فریاد ایدوب دوندکلری اثناده ایچلرنده ضعیف وناتوان اولنلر عادتا تحمل ایده‌میه‌جك راده‌یه واردقلرینی کورمك بر درجه‌یه قدر سکرلرمزه تأثیر ایتدیکی جهتله جامعدن چیقوب کیتمکه مجبور اولدق

اسیای وسطاده طرق علیه‌یه منسوب اولنلر غایت متعصب ایسه‌لرده ذکر ایله مشغول اولدقلری حالده روسیه‌لیلرك کلوب سیر ایتدکلرینه ممانعت ایتمیشلری یاکندولرینك اصول عبادتلرینی کوسترمك ویا روسیه‌لیلری اسلام اولمغه تشویق ایتك دیمك اولدیغنه ذاهب اولدم اهالیدن اکثریسی طرق مذکوره‌دن برینه سالك اولدیغندن نمازینه دوام ایتمکه مجبور اولمغله برابر داخل اولمیانلر دخی حوقند وبخاراده رئیس تعبیر اولنور مأمورین واسطه‌سیله نماز وقتی جامعلره سوریلوب حتی دکان صاحبلری قوه جبریه ایله دکانلری قپاته‌رق جامعه کیتمکه اجبار اولنور اکر اهالیدن بری جامعه کیتمکدن اجتناب ایله رئیس ویامعیتنده ضبطیه مقامنده بولنانلرك امرینه مخالفت ایدر ایسه تکدیر اولنوب بعضاً قرباجله دوکرلر فقط ضارب الیئی اموزندن یوقاری قالدیرمق جائز دکلدر لکن روسیه‌لیلر طاشکندی ضبط ایتدکلرنده بورئیسلری قالدیردقلرندن شمدیکی حالده اهالیدن پك چوغی بینماز اولوب جامعلرده اولان جماعت بر ونهایت ایکی صفدن وبونلرك دخی جماعتی اختیارلردن عبارتدر حتی قاضیلردن بریله اثنای صحبتده مناسبت کتوروب شمدیکی حالده اهالیدن جامعه دوام ایدنلر اولکینك نصفی راده‌سنده اولوب هله کوندزلری ایشله مشغول اولنلرك ابدست المق ویا نماز قیلمق خاطرلرینه بیله کلمدکلرینی بیان ایدوب بو ایسه محضا روسیه‌لیلرك بورایه کلدکلرینك سوء تأثیری اولدیغنی علاوهٔ مقال ایتدی واقعا اهالی

مرقومه دیانت واعتقادٔ جهتنده ضیعفلندکلرندن نمازی ترك ایتدکدن بشقه شرعاً مذموم وحرام اولان شیلری علناً ارتکاب ایدیورلر روسیه‌لیلر بورایه کلزدن اول هیچ برکیمسه شرعشریفك منع بیوردیغی بر فعلی ایشلمك حدی دکل ایمش

روسیه‌لیلر اسلامك امور دینیه‌لرینه کرچه صورتا مانع اولمق تصورنده دکل ایسه‌ده مانع اوله‌جق بعض شیلره مساعده ایلدکلرندن اسلامیتك اواطرفلرده کیتدکجه ضعف بولدیغی کورلمکده‌در بورالرده بولنان کافهٔ اهل اسلامك نهایت درجه مراجعت ایده‌جکی اوفه شهرنده مقیم مفتی (پیشوای دین) در بو ذات واقعا غایت عالم وفاضل ایسه‌ده نه‌چاره‌که کندوسنی ذاتاً روسیه زادکانندن وروس افکارینك مروجی بولندیغندن وروسلر ایسه بونی مخصوصاً او خدمت معتنایه نصب وتعیین ایلدکلرندن ارتق دین اسلامك دوامنه نقدر غیرت ایده‌جکی بوندن اکلاشیلور جنرال قوفمانك بو طرفلره کوندره‌جکی مسیونرلردن بعضیلری کلمکه باشلامش ایسه‌ده بونلره کلیتلی مصرف وقوع بوله‌جغی کبی چکیله‌جك زحمت ومشقت ایسه تعریفدن خارج اولمغله پك چوغی جسارت ایده‌میور ۰

بو جهتله پترسبورغدن طاشکنده کلمش اولان دعوت پاپاسلری اهل ایتدکاری قدر اکلنه‌میوب بر قاچ کون اقامتدن صکره عودت ایتمکه مجبور اولمشلردر روسیه‌لیلر بو حالده دوام ایتدکاری تقدیرده اسیای وسطاده توسیع ملك ایله امللرینه نائل اوله‌جقلری شبهه‌سزدر فقط چرکس ونوغایلره ایتدکاری ظلم کبی اسیای وسطی اهالیسنه دخی غدر وظلم ایدرلر ایسه اراسی چوق سورمدن روسلرك محو اوله‌جغنده دخی شبهه یوقدر بیك سکز یوز یتمش ایکی سنه‌سی قضاة ایله درسعام

ÇAĞATAYCA GRAMERİ

Doç. Dr. Necdet Tosun

ŞAHIS ZAMİRLERİ

Men
Sen
Ol
Biz
Siz
Olar (Alar)

FİİLLER

1. Di'li Geçmiş Zaman:

Aldım: aldım
Aldıng
Aldı
Alduk
Aldıngız (Aldınglar)
Aldılar
Kettim: gittim
Ketting
Ketti
Kettük
Kettingiz (Kettingler)
Kettiler

2. Şimdiki Zaman:

(Tapmak: Bulmak.)
Tapadur men (tapa men): buluyorum
Tapadur sen (tapasen): buluyorsun
Tapadur: buluyor
Tapadur biz: buluyoruz
Tapadur siz: buluyorsunuz

Tapadurlar: buluyorlar

Olumsuz şekli: almaydur men: almıyorum;   körünmey sen: görünmüyorsun.

3. Geniş Zaman:

Alur men: alırım

Alur sen: alırsın

Alur: alır

Alur biz: alırız

Alur siz:alırsınız

Alurlar: alırlar

Olumsuz şekli: barmas men: gitmem

Ayrıca: bilmen: bilmem; tapmanam: bulmam.

Örnek: 1. "Siz bu yosunluk sözler siz": Siz böyle söylersiniz (söylüyorsunuz).

2. "Sen bargıl, men kelür men": Sen git, ben gelirim (geleceğim).

4. Gelecek Zaman:

Bilgey men: bileceğim

Bilgey sen: bileceksin

Bilgey: bilecek

Bilgey biz: bileceğiz

Bilgey siz: bileceksiniz

Bilgeyler: bilecekler.

Olumsuz şekli: bilmegey men: bilmeyeceğim.

Başka örnek fiiller: Bolgay: olacak; kelgey: gelecek.

Ayrıca: Algumdur: alacağım; algungdur: alacaksın; algusıdur: alacak; bolgusı bardur: olacaktır.

Örnek: 1. "Ümîdimiz ol turur kim, sulh kılgay siz": Ümidimiz odur ki barış yapacaksınız.

2. "kılgum cefâ": eziyet edeceğim.

5. Miş'li Geçmiş Zaman:

Bolmış men: olmuşum

Bolmış sen

Bolmış (bolmışdur)

Bolmış biz

Bolmış siz

Bolmışlar (bolmışdurlar, bolmıştırlar).

Örnek: "Çûn sen hem mübtelâ bolmış sen ...": Mâdem ki sen (aşka) tutulmuşsun...

Ayrıca: Kelip men: gelmişim, Kelip sen, Keliptür, Kelip biz, Kelip siz, Keliptürler.

Kılıptur men: kılmışım, yapmışım.

Kılıptur sen: kılmışsın.

Kılıptur (kılıp turur): kılmış.

Örnek: 1. "Men tevekkül bile bu yolga kadem koyup men": Ben tevekkül ile bu yola ayak basmışım.

2. "deptürler kim": demişlerdir ki.

3. Şimdiki zamanın hikâyesi: "barıp erdim": gitmiş idim.

6. Şart Kipi:

Barsam: varsam, gitsem.

Barsang: gitsen

Barsa: gitse

Barsak: gitsek

Barsangız: gitseniz

Barsalar: gitseler.

Örnek: "Âsâyiş tileseng, âlem ehliga hemdem bolma": Huzur istersen, dünya insanına arkadaş olma!

7. Emir Kipi:

Bol: ol!

Bolgıl: ol!

Bilgil: bil!

Körgin: gör!

Tutkıl: tut!

Tutungız: tutun!

Uruşunglar: savaşın, vuruşun!

8. İstek Kipi:

Baray: varayım, gideyim.

Kılayım: yapayım

Ne dey: ne diyeyim?

Oltıralı: oturalım

İbâdet kılalıng: ibâdet edelim.

9. İktidârî Fiil:

Örnek: 1. "Bu hakîr bu kitâbnı Türk tilige terceme kıla algay mu men?": Ben bu kitabı Türk diline tercüme edebilecek miyim?

2. "deyalmang": söyleyemezsiniz.

3. "tapa almay": bulamadan.

10. Ettirgen Fiil:

Yatgurmak: yatırmak.

Yetgürmek: yetirmek.

Tirgüzmek: diriltmek.

Körgüzmek: göstermek.

Taturmak: tattırmak.

11. Küçültme İsmi (ism-i tasgîr):

Kuş-gına: küçük kuş

Ogıl-gına: küçük oğul, evlatçık.

12. Sıfat:

Kelgen: gelen, gelmiş, gelmek (ism-i fâil, ism-i mef'ûl, masdar).

Bolgan: olan, olmuş, olmak.

Turgan: duran, durmuş, durmak.

Korkar: korkan

Töker: döken

Edeblıg: edepli

Canlıg: canlı

13. Bazı Örnek Kelimeler:

Kel-gey mü: gelecek mi?

Kök-ümtül: mavimsi

Vârisleri-ga: vârislerine

Munda kelip siz: buraraya gelmişsiniz

Mısr ara: Mısır'da, Mısır içinde.

Yıgla-gu: ağlama isteği.

Bolgay: olacak, olmalı.

Al-a: alarak
De-y: diyerek
Al-may: almadan
Oku-ma-y: okumadan
Yıgla-yu: ağlayarak
Kışla-y: kışlamak (kışı geçirmek) için
Bola kelgendür: olagelmiştir.
İşit-keç: işitince
Bar-galı: gideli, gittikten beri
Köydür-geli: yakmak için
Bol-galı: olmak için
Âlem bol-gunça: dünya (var) oldukça
Mest bol-gunça iç: sarhoş oluncaya kadar iç!
De-p: deyip, diyerek.
Oku-p: okuyup
Çıktı bolgay: çıkmış olabilir (ihtimal bildirir).
Bolgandur: olmuştur.

Hoca Ahmed Yesevi,
Dîvân-ı Hikmet

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿ ١ حکمت ﴾

بسم الله ديب بيان ايلاي حكمت ايتيب
طالب لاركا در و گوهر ساچتيم منا
رياضت‌ني قاتيغ تارتيب قانلار يوتوب
مين دفتري ثاني سوزين آچتيم منا

سوزني ايديم هركيم بولسه ديدار طلب
جان‌ني جانغه پيوند قيليب ركني اولاب
غريب يتيم فقيرلارني كونكلين آولاب
كونكلي بوتون خلايقدين قاچتيم منا

فايده كورسنك كونكلي سنوق مرهم بولغيل
انداغ مظلوم يولده قالسه همدم بولغيل
روز محشر دركاهي‌كا محرم بولغيل
ما ومن‌ليك خلايقدين قاچتيم منا

غريب فقير يتيملارني رسول سوردي
اوشال توني معراج چيقيب ديدار كوردي
قايتيب توشوب غريب فقير حالين سوردي
غريب‌لارني ايزين ايزلاب توشتوم منا

امت بولسنك غريب‌لارغه تابع بولغيل
آيت حديث هركيم ايتسه سامع بولغيل

رزق روزي هر نه بيرسه قانع بولغيل
قانع بولوب شوق شرابين ايچتيم منا

مدينه‌كا رسول باريب بولدي غريب
غريب‌ليغ‌ده محنت تارتيب بولدي حبيب
جفا تارتيب ير اتقانغه بولدي قريب
غريب بولوب عقبه‌لاردين آشتيم منا

عاقل ايرسنك غريب‌لارني كونكلين آوله
مصطفي ديك ايل‌ني كيزيب يتيم كاوله
دنيا پرست ناجنس‌لاردين بويون تاوله
بويون تاولاب دريا بولوب تاشتيم منا

عشق بابي‌ني موليم آچقاچ منكا تيكدي
تفراق قيليب حاضر بول ديب بوينوم ايكدي
باران صفت ملامت‌ني اوقي تيكدي
بيكان آليب يوراك بغرم تيشتيم منا

كونكلوم قاتيغ تيليم اچيغ اوزوم ظالم
قرآن اوقوب عمل قيلماي يالغان عالم
غريب جانيم صرف ايلايين يوقتور ماليم
حقدين قورقوب اوتقه توشماي پشتيم منا

آلتميش اوچكا ياشيم يتي اوتوم غافل
حق امريني محكم توتماي اوزوم جاهل
روزه نماز قضا قيليب بولدوم كاهل
يمان ايزلاب يخشي‌لاردين كيچتيم منا

واه دريغا محبت‌ني جامين ايچماي
اهل عيال خانماندين توكال كيچماي
جرم وعصيان گره‌لارين مونده چيچماي
شيطان غالب جان برارده شاشتيم منا

ايمانيمه چنكال اوروب قيلدي غمناك
پير مغان خاضر بول ديب ساچتي ترياك
شيطان لعين ميندين قاچيب كيتي بي پاك
بحمد الله نور ايمان آچتيم منا

پيرمغان خذمتيده يوكوروب يوردوم
خذمت قيليب كوزوم يوممای حاضر توردوم
مدد قيلدي عزازيل‌ني قولاب سوردوم
آندين سونكره قنات قاقيب اوچتيم منا

غريب فقير يتيم‌لارني قيلكيل شادمان
حلقه قيليب عزيز جانينك ايلا قربان
طعام تابسنك جانينك بيله قيلكيل مهمان
حقدين ايشتيب بو سوزلارني آيديم منا

غريب فقير يتيم‌لارني هركيم سورار
راضي بولور اول بنده دين پروردكار
اي بيخبر سين بير سبب اوزي اسرار
حق مصطفي پندين ايشتيب ايديم منا

بيتي ياشده ارسلان بابغه قيلديم سلام
حق مصطفي امانتين قيلينك انعام
اوشال وقتده مينك بير ذكرين قيلديم تمام

نفسيم اولوب لامکانغه آشتيم منا
خرما بيريب باشيم سلاب نظر قيلدي
بير فرصتده عقبي سري سفر قيلدي
الوداع ديب بو عالمدين گذر قيلدي
مکتب باريب قيناب جوشوب تاشتيم منا
انا فتحناني اوقوب معني سوردوم
پرتو سالدي بيخود بولوب ديدار کوردوم
ملام اوروب اُسکُتْ ديدي باقيب توردوم
ياشيم ساچيب مضطر بولوب توردیم منا
ايا نادان معني بول ديب ايدي بيلديم
آندين سونکره چول لار کيزيب حقني سوردوم
روزي قيلدي عزازيل‌ني توتوب منديم
لنکر توکوب بيلين باسيب يانچتيم منا
ذکرين تمام قيليب اوتوم ديوانه کا
حقدين اوزکا هيچ سوزلاماي بيکانه کا
شمعين ايزلاب شاکرد کيرديم پروانه کا
اخکر بولوب کويوب يانيب اوچتيم منا
نام نشان هيچ قالمدي لالا بولدوم
الله يادين اَيْته اَيْته اِلاً بولدوم
خالص بولوب مُخلِص بولوب لله بولدوم
فنا في الله مقامٌي غه آشتيم منا
سنت ايرميش کافر بولسه بيرمه آزار
کونکلي قاتيغ دل آزاردين خدا بيزار
الله حقي آنداغ قول غه سجّين طيّار

دانالاردين ايشتيب بو سوز ايديم منا
سنت‌لارين محکم توتوب امّت بولدوم
بير آستيغه يالغوز کيريب نورغه تولدوم
حق پرست‌لار مقامي‌غه محرم بولدوم
تيغ باطن بيرله نفس‌ني يانچتيم منا
نفسيم ميني يولدين اوروب خوار ايلادي
تيلمور توروب خلايق‌غه زار ايلادي
ذکر ايتورماي شيطان برله يار ايلادي
حاضر سين دين نفسِ باشني سانچتيم منا
قول خواجه احمد غفلت بيله عمرونك اوتي
وا حسرتا کوزدين تيزدين قوّت کيتي
وا ويلتا ندامت‌ني وقتي ييتي
عمل قيلماي کاروان بولوب کوچتيم منا

﴿ ٢ حکمت ﴾

آيا دوستلار قولاق سالينك ايدوغوم غه
نه سبب‌دين آلتميش اوچده کيرديم ييرکا
معراج اوزره حق مصطفي روحوم کوردي
اول سببدين آلتميش اوچده کيرديم ييرکا
حق مصطفي جبرئيلدين قيلدي سؤال
بو نچوك روح تن غه کيرماي تابتي کمال
کوزي ياشليغ حلقه باشليغ قدي هلال
اول سببدين التميش اوچده کيرديم ييرکا
جبريل ايدي امت ايشي سزکا بر حق

[158b] **بسم الله الرحمن الرحيم**

الحمد لله السميع العليم و سبحان الله الخلاق الكريم.

يعنى بلگيل و آگاه بولغيل كه بو رسالهء متبركه نى جمع قلغان برهان الشريعت و ارباب الطريقت يعنى مولانا صوفي دانشمند ترور كيم حضرت سلطان العارفين و قدوة المتورعين و قطب الاقطاب روى زمين يعنى خواجه احمد يسوى رحمة الله عليه نينگ اقوال لارى نينگ بو عزيز **صوفي محمد دانشمند** ايتورلار. اما بو رساله نينگ كتابت قيلغانى نينگ سببى اول اردى كيم كونلارده بر كون تمامي صوفى لار صبحُ شام بلكه علي الدوام ذكر حلقه سيده مستقيم ايرديلار. حضرت سلطانگا عرض قيلديلار: شيخ ليق و مريد ليق بابيده و تقي بو [159a] سلسلهء عظيم نينگ سلوک و طريقه سي دين خبر برسانگيز كيم سيزدين سونگ اهل طريقه لارغه يادگار قالغاى. اندين سونگ بو رساله غه **مرآت القلوب** آت قويولدى يعنى كونگول لارنى كوزگوسى. و هر كيم ايرسه كوزگوگا باقسه يوزيني كورار و تقي عيبى[1] بولسه آني هم كورار. پس هر كيم ارسه بو كتابني اوقوسه تقي اوز عيبني كورسه و بيلسه انينگ تداركى ده بولوب توبه و استغفار بيرله مشغول[2] بولسه اميد اول كيم الله تعالي اول عيب و اول تقصيرين عفو قلغاي. و هر سالک كيم بو رساله نى اوقوسه و يا اوقوچيدين اشتيب عمل قيلسه كونگول كوزگوسينى آچسه و اون سكيز مينگ عالم داغى عجايب و غرايب لارني مشاهده قيلسه و قيامت ده آمنّا و صدّقنا لقاء ذو الجلال بيچون و بيچگونه ديدارين كورسه هيچ عجيب و غريب بولمغاى. **و به نستعين.**

محبت سوز شوق ديو بو رسالهٔ مرآت القلوب اوچ باب اوزه بنا قلديلار. اول معني اوچون كيم مولي عز و جل اوز حضريتدا قل لارين يقين كيلسون ديب دين و اسلام يوليني عطا قيلدي. اول يولغه اوچ آت قويدي. اول شريعت ايكنچي طريقت اوچونچي حقيقت، بو معني اوچون [159b] اوچ باب اوزه بنا قلندي. و تقي كلام ايچنده ياد قيلدي: **إني ذاهب إلي ربي سيهدين**[3]. ابراهيم عليه السلام غه خطاب[4] قيلدي كيم: بدرستي پروردگاريم كوندوردي مني توز يوليغه. يعني مراد بو يولدين اسلام يولي ترور. اما مولي تعالى يولي اوچ طريقه بولوپ ترور. بو دليل برله كيم: **الدين الإسلام طريق إلي الله تعالي الشريعة ابتداءه و الحقيقة انتهاءه و الطريقة بينهما.** و تقي شيخ نجم الدين كبرا رحمه الله خبر برور كيم: **إن في كل عمل شريعة و طريقة وحقيقة، كذالک الإرادة، فهو فى الشريعة العلم والأعمال و فى الطريقة كشف القلوب و الحال و (فى) الحقيقة رؤية لقاء ذو الجلال.** و تقى حضرت مولى[5] ايتيپ ترور: **الشريعة أقوالى و الطريقة أفعالى و الحقيقة حالى.** و تقى سلطان العارفين[6] ايتيپ ترور: **الشريعة عمل بالأركان أى بالظاهر والطريقة عمل بالقلب والحقيقة عمل بالسر.**

---

1 U: آينهء غيب

2 U: بيخود

3 Sâffât, 37/99.

4 U:-خطاب

5 T: boşluk var. Doğrusu "Hazret-i Peygamber" olmalı.

6 T: +احمد يسوى

سلطان العارفين ايتپ ترور: مقتدا اوچ قسم ترور، شريعت مقتداسی عالم لار و پادشاه لار ترورلار، طريقت مقتداسی شيخ لار و صوفی لار ترور لار، حقيقت مقتداسی عارف لار و مقرب مشايخ لار ترورلار. اگر عالم لار و پادشاه لار [160a] شريعت ده امر معروف[7] و نهی منكردين يغليپ و اوزگالار گا فرمانلاسالار توز يولدين آزمغای لار، تقی الارغه اقتدا و اتباع قيلغانلار هم ازمغای لار، اگر مونداغ شرايط برله بولمسه لار شريعت يوليدين ازغايلار، اگر شيخ لار و صوفی لار كيم رياضت تارتيپ و مجاهده چكيپ كونگول عالمنی آچيپ يتميش مقامدين كچيپ غايب ارواح لارغه و فرشته لارغه صحبت ليق بولسه لار طريقت يوليدين بو تورلوگ شيخ و صوفی لار آزمغی[8]. انداغ بزرگوارغه اقتدا و اتباع قيلغانلار هم ازمغای لار. بو شرايط لار برله بولمسه لار طريقت يوليده[9] ازغی لار اقتدا و اتباع قيلغانلار هم ازغيلار. اما مقرب بنده لار ومشايخ لار حقيقت[10] ما سوا الله دين كچيپ سرنی سرغه اولار سالار[11] مرادلاريغه يتپ حقيقت يوليدين آزمغی لار و الارغه اقتدا و اتباع قيلغانلار هم ازمغايلار. اگر بو شرايط برله بولمسه حقيقت يوليدين ازيپ مراد و مقصودغه يتماگايلار. والله أعلم.

يعنی صوفی محمد دانشمند اونگا[12] نظيرا ايتيپ ترورلار كيم: مثلا حجاز ولايتی نينگ پادشاهی خطای ولايتی نينگ پادشاهيغه ايلچی يبارسه [160b] اول ايلچی يول بلمسه بری باش بولوپ يول باشلاسه توز يولدين ازيپ سرسان بولغای و هم ايلچی سرسان بولغای. اگر او قلاوز كورگان يولينی يانگيلماسه قلاوز توتغانلار هم آزمغايلار. درويش يا شيخ بولغان يول بيلگوچی قلاوزغه منگزر، اقتدا قيلغانلار و تابع بولغانلار قلاوز توتغانغه منگزر.

صوفی محمد دانشمند ايتپ ترورلار كيم: قيو مشايخ يتمش مقام دين كچماين شيخ ليق و مقتداليق قيلسه دعوی قيلسه دعوی سين باطل بولغای. بلكيم اول يتمش مقام دين كچكان بزرگ مشايخ لار دشمن بولغای لار. ايغايلار كيم ای باطل دعوی قيلغان سنگا اقتدا و اتباع قيلغانلار باطل و فاسد دورلار. اول متابعت قيلغان مريد و اصحابلارنينگ هم يازوقلاری او[13] يلغانچی باطل شيخ نينگ بوی نيغه[14] بولغای.

شيخ نجم الدين كبرا ايتيپ ترورلار كيم: بعض لار شريعت برله يورور من ديپ دعوی قلورلار[15] و بعض لار حقيقت برلا. اما شريعت برلا دعوی قيلغانلارنی مؤمن و مسلمان آتنورلار و طريقت برلا يورگانلارنی شيخ و صوفی و زاهد آتنورلار. و حقيقت برلا يورگانلارنی عارف و عاشق و محب آتنورلار. پس بو يولنی دعوی قيلغان كمرسه لارگا معنی كراک اگر معنی سی راست بولوپ دعوی سی راست بولسه تنگری عز و جل دوست توتر. اگر معنی سی راست بولمسه دعوی يلغان بولسه **نعوذ بالله من ذالک** انداغ كمرسه خدای تعالی نينگ دوشمنی ترور.

---

7 T: + قيليب
8 T: آزماغای
9 T: يوليدين
10 T: حقيقت ته
11 T: اولا سالار
12 T: مونگا
13 T: اول
14 T: شيخ اوزه
15 T: + بعضی لار طريقت برلا

[161a] قوله تعالی: **ویل یومئذ للمکذبین**. و حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم باز ایتورلار کیم: **الکذاب عدو الله**. بو یولده یلغانچلیق برله یورماگیل و راست لیق برله یورگیل که دعویگا معنی کرک. معنی سیز[16] نیگا کرک. اما هر نمرسنینگ معنی سین اوز جایده بیان قیلونور انشاء الله تعالی.

قال رسول الله صلی الله علیه و سلم: الشریعة أقوالی و الطریقة أفعالی الحقیقة أحوالی. ایدیلار کیم شریعت منینگ سوزلاگان سوزوم تورور و طریقت منینگ قیلغان فعل لاریم ترور. رسول صلی الله علیه و سلم شریعت منینگ سوزلاگان سوزوم تیدی. طریقت نی منینگ سوزلاگان تیمادی. قیلغان فعل لاریم تیدی. جواب انداغ کیم ایتمیش لار حضرت رسول الله معراج تونیدا مولی عز و جل برله بیواسطه توقسان مینگ سوزلاشیتی لار. اوتوز مینگ شریعت ده و اوتوز مینگ طریقت دا و اوتوز مینگ حقیقت ایردی. ینه فرمان بولدیکم اوتوز مینگ شریعت نی سوزلارینی برچه مؤمن و کافر و فاسق لارگا ایغیل. و لیکن طریقت سوزینی تیلاگانلارگا ایغیل. و لیکن حقیقت نی اصلا ایتماغیل.

سولطان العارفین حضرت خواجه احمد یسوی ایتیپ بورورلار کیم: **الشریعت عمل بالارکان ای بالظاهر**. بالارکان دین مراد فرایض و واجبات و سنن و آداب [161b] قموغ بولور. اما شریعت برله یرورمن دیپ دعوی قیلغانلار مؤمن و مسلمان اتاندیلار. دعوی لارگا معنی کرک. معنی اول تورور کیم مولی تعالی نینگ فرمانی قل لارگا ایکی وجه برله تورور: بری امر معروف و تقی نهی منکر. **کنتم خیر امت اخرجت للناس تأمرون بالمعروف و تنهون عن المنکر.**[17] ایمدی بو مؤمن و مسلمان اتانغانلار قموغ امر معروف نی برجا کیلتوروپ نهی منکردین یراق بولوپ تورسه لار شریعت ده دعوی لارین راست بولوپ مؤمن و مسلمان لیق لاری درست ایرگان. خدای عز و جل گا چین قل بولغای لار. **قوله تعالی: الله**[18] **ولی الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات إلی النور.**[19] اگر امر معروف نی برجا کیلتورمای نهی منکردین یراق بولمای مؤمن و مسلمان من دیسه دعوی سی یلغان تورور و اوزی یلغانچی دور. امر معروف اول دور کیم هر نمرسه[20] کیم شریعت ده مشروع بولسه آنی قبول قیلماق و اوزگالارگا فرمانلاماق ترور و تقی نهی منکر اول ترور کیم کفر و نفاق و شک و شرک و عجب و ریا و ظلم قیلماق حرام یماک یلغان سوزلاماق و غیبت قیلماق و زنا قیلماق و چغر[21] ایچماک و بنگ یماک و مؤمن لارنی نا مشروع آزار برماق[22]. بو قموغی نهی منکر ترور.

من رأی منکم منکرا[23] **فلیغیره بیده وإن لم یستطع** [162a] **فبلسانه فإن لم یستطع فبقلبه و ذلک ضعف**[24] **الأیمان**. هر کمرسه نهی منکر قیلسه انی منع قیلماق کرک. اگر ایلگی

---

16 T: + دعوی

17 Âl-i İmrân, 3/110.

18 U: - الله

19 Bakara, 2/257.

20 T: نیرسه

21 T: چغیر

22 T: قیلماق

23 U: - منکرا

24 U: ضعیف T: ضعف Hadis kitaplarında: أضعف

الله دیکان بنده‌لر تموغ ایچره کویمکای — الله دیمس جانلرغه اوشال جانلر اویارمو
درویش الله دیماسه دنیاسنی قویماسه — یولغه قدم اورماسه خلعت تاجین کیارمو
سلطان برکان خلعتن هیچ کمسنه الدی — سبحان ایمان خلعتن بزیب قاینه الورمو
اصحاب کهف اتنی حق تعالی قویمدی — الله تیکان قلنی هرکز نومید قویارمو
قل سلیمان اینکرابو ایتور الله ذکرنی — چین حقیقت عاشقلر حق ذکرنی قویارمو

XXXV

نه خوش تاتلیغ حق یادی سحر وقتی بولغانده — باللدین سچوك هواتی سحر وقتی بولغانده
بولسه کونکلده خطر قیلور سنکا حق نظر — توبه قیلغل بی خبر سحر وقتی بولغانده
عمرنك اوتی یوق حاصل نچه یاتورسن غافل — اکرمرد سن بول حاضر سحر وقتی بولغانده
عاشق سحر تورارلر تنی جان قیلورلر — عشق اوتیغه کویرلر سحر وقتی بولغانده
ایمان شمعن یاندرسن روحنك سوغه قاندر* — مونکلوغ رازین ایغیل سن سحر وقتی بولغانده
سحر وقتیده ساعت تورغانغه بولغای راحت — اچلور دولت سعادت سحر وقتی بولغانده
هردم کویار بو جانم قللیق سز یوق درمانم — حق ذکر ایدردرمانم سحر وقتی بولغانده
هرکم تلاسه دیدار عاشق بولوب یورر زار — یادین ایتوتور پیدار سحر وقتی بولغانده
قل سلیمان ساعتی ذره‌چه یوق طاعتی — ذکر جاننك راحتی سحر وقتی بولغانده

XXXVI

رحمن اتلیغ رحمتنکدین امیدلیك من الهم — قهار اتلیغ قهرنکدین قورقنچلق من الهم
قولاووسز کاروانداك ایزتورکان ساروانداك — قل من دیسام یالغانداك قلوم دیکل الهم
قل من دیرکایوزم یوق قللیقغه لایق اوزم یوق — موندین ارتوق سوزم یوق عفو قیلغل الهم
عفو قیلغل ازغاننی یولغه سالغل یازغاننی — منداك یولسز کزکاننی یولغه سالغل الهم
بولدم قدرتوننی سالدم غفلت تونننی — بیلدم قللیق یولنی قبول قیلغل الهم
رحمت دریا تاشغونی اتا خضر توشغونی — شبلی عاشق عشقنی روزی قیلغل الهم
قل سلیمان مونکنی بار قیغو برله یوررزار — یارلقاغل یا جبار جمله قلنی الهم

XXXVII

عاشق بولور اول کشی تیکسه عشق سایه‌سی — رنجو برله محنت اول عاشقغه عشق دایه‌سی
یول اوزاق دتون قتیغ قیلغل جاننکنی ساتیغ — توبسز دینکزدر باتیغ محبت ننك دریاسی
کرك ایرسه کوهردر جاندین کیچوب قدم اور — جاندین قورقسنك یراق تورحاضردر وقت*
حاضر تورغان وقت اولور هم دولت بخت اولور — درکاهنکه تخت اولور توشسه نظر کیماسی
حاضر تورغان قورلور غایب حاضر کورنور — سعادتکا اورلور هم دین وهم دنیاسی

بوله

HAKİM ATA,
BAKIRGAN KITABI,
KAZAN 1301/1884

ایکاسی*

بوله دنیا ذوقینه بولغل حقننك شوقینه — انچوق نیاز اوقینه قورو غلقدرمنك پایاسی
سن بیلورسن الهم ایچکا تولدی منك اهم — قل سلیمان کناهم یوقدر حد قیاسی

XXVIII 26

سبحان ایدم اوزیدر اول مصطفی بیوردی — بابام ارسلان تیکوردی شیخم احمد یسوی
مصطفی ننك خرقه‌سن کیدی ییدی لقمه‌سن — توتدی کعبه حاقه‌سین شیخم احمد یسوی
باقسه کعبه کورنکان باسسه یرلر توراکان — لدن علمی ویراکان شیخم احمد یسوی
اصلی ایر رخاندان بیلمس انی کوب نادان — بیلورانی حق یزدان شیخم احمد یسوی
اسحاق بابا یرنی شیخ ابراهیم قولنی — مشایخلر اولوغی شیخم احمد یسوی
یاسی سوننك اراسی یاتور کوهر پاره‌سی — مشایخلر سراسی شیخم احمد یسوی
قرچیقنی قشلاغان شونقارلاچین اوشلاغان — سانسز مرید باشلاغان شیخم احمد یسوی
شریعتی اراسته طریقتی پیوسته — حقیقتده شایسته شیخم احمد یسوی
شریعتنی سوزلاکان طریقتنی ایزلاکان — حقیقتنی بلدرکان شیخم احمد یسوی
کون توغاندین باتارغه ترسه جهود تاتارغه — قللیق قیلب ساتارغه شیخم احمد یسوی
اون سکز منك عالمه اتی مشهور کلامده — اورنی دار السلامده شیخم احمد یسوی
بابلر بابی خراسان سانسز تومان هندستان — بابالر باشی بابا ارسلان شیخم احمد یسوی
انام اتی ازغوسی بپار بولوب توزغوسی — ایکی جهان کزکوسی شیخم احمد یسوی
حضر برله صحبتلیك الیاس برله الفت لیك — حق قاشنده حرمتلیك شیخم احمد یسوی
ترکستانغه بارالنك خدمتنده بولالنك — اولوش برسه الالنك شیخم احمد یسوی
باباماچین اول سلطان مرید بولدی بیکمان — حکیم خواجه سلیمان شیخم احمد یسوی

XXIX 27

*بیلان

یار بنا فاغفرلنا عاصی منا غافر سنا — مونکلوغ منا ایرلیك سنا عاجز منا قادر سنا
سندین کرم مندین خطا مندین ستم سندین — بو عاصی قللار نکنی لطفنك بیلان یا پار سنا
هرکونکلنی الفت بیلان کعبم دیدنك عزت* — هرکونکلده یوز رحمت بیلان اول کعبه کا ناظر سنا
اول سنا اخر سنا ظاهر سنا باطن سنا — دانا سنا منا سنا سامع سنا باصر سنا
غایب دیسام حاضر سنا حاضر دیسم غایب سنا — اون سکز منك عالم ارا غایب سنا حاضر سنا
قد قال فخر الانبیا بالعجز لا احصی ثنا — یوق ذره منده ماسوا مذکور هم ذاکر سنا
تحت الثری دین تا بعرش فوق السمادین* — پنهان ایمس بر ذره ماش حاظر سنا ناظر سنا
خلق جهان ایزلارسنی نهان برله تونی کونی — هیچکم تابا بلمس سنی سن کوهر نادر سنا
ذرات کون کائنات ایرمس دمی قایم نبات — بس نی وجودا کملات راحیم سنا عاجز سا

*تابعرش

K. G. Zaleman, "Lègenda Pro Hakim-Ata", Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St-Pétersbourg, 1898, Septembre vol. (tome): IX No. 2, p. 107-150.

Снабдить весь текстъ переводомъ я считаю лишнимъ, и ограничиваюсь краткимъ пересказомъ его содержанія и сообщеніемъ свѣдѣній о школѣ или сектѣ Ахмад-и-Ясави, почерпнутыхъ изъ доступныхъ мнѣ остальныхъ источниковъ.

A.

حکیم اتا رساله‌سی

حکایت‌دا انداغ کلور کیم حکیم اتا رحمة الله علیه کجیک‌لیکدا مکتب‌کا باروردا برجه اوغلانلار کلام الله‌لارینی بوینوغه یوکلاب بارور ایردی‌لار اما حکیم خواجه رحمة الله علیه قرآن‌نی توبالاری‌کا کوتاریب ایلتور ایردی وتقی قچان مکتب‌دین قایتور بولسالار یوزلاری‌نی اوستادلاری ساری قیلیب ارقالارینی اوز اوی‌لاری ساری قیلیب قایتور ایردی‌لار اول مجلدا آت‌لاری سلیمان ایردی ' القصّه کونلاردا برکون خواجه احمد یسوی رحمة الله علیه مسجد ایشکندا اولتورور ایردی کورار بز بولاک[a] اوغلانلار مکتب‌کا برا ترورلار بولارنینک آراسندا بر اوغلان کلام الله‌نی توباسیکا کوتاریب برا ترور خواجه احمد یسوی رحمة الله علیه کوردی‌لار ایرسا محبّت اثر قیلدی ایدی‌لار ای اوغلان بار اوستادینکدین رخصت تیلاکیل اکر دستور برسا بزکا کلکیل بز سنکا قرآن اوکراتالینک [تیدی] بو سوزنی ایشتیب سلیمان ادب برلا *اوستادیغه ایدی[b] اوستادی هم قبول قیلدی اجازت بردی اندین سونک اتا اناسندین اجازت تیلادی الار هم رضالیق بریب[c] اجازت بردی‌لار اوزلاری اوغلانلاری‌نی طریق[d] ادب برلا کلتوروب خواجه احمد یسوی‌کا تابشوردی‌لار خواجه احمد یسوی رحمة الله علیه سلیمانغه قرآن اوکراتا[e] باشلادی‌لار آز مدّت ایچندا برجه علم[f] ارکانلارنی ضبط قیلدی وتقی اون بیش یاش‌قه یتکاندین سونک خواجه احمد یسوی‌کا مرید بولدی تقی برجه طریق ادب‌لارنی اوکراندی کیجه کوندوز ادب ارکانلار برلان خدمت شرط‌لارینی بجای کلتوردی‌لار '

II] کونلاردا برکون خضر‌ع‌م خواجه احمد یسوی رله اوبوکا مهمان بولدی‌لار خواجه احمد یسوی رله مکتب اوغلانلاری‌غه ایدی‌لار یازی‌غه بارینک‌لار اوتون الیب کلنکلار طعام بشورالینک تیدی ایرسا برجه اوغلانلار یوکروب یازیغه اوتون اوجون باردی‌لار تقی اوتون الیب کلوردا کوکدین [بر] قرا بولوت بیدا بولدی یغمور یاغیب سیل‌لار[g] اقیب برجه اوغلانلارنینک اوتونلاری سو بولدی بو حالدا سلیمان تونین جیقاریب اوتونیغه چولغاب

R — cod. Mus. Asiat. nº 361 fol. 248 v.; K — حکایت حکیم اتا (Казань, Унив. Типогр. 1846). 8º min.; k — حکیم آتا کتابی (ibid., Коковинъ 1858). 8º; x — حکیم آتا کتابی (ibid.; Ун. Тип. 1878). 8º.

a) بولوك K — *b) سلام قیلب تزین جوکوب اوستادندین اجازت تیلادی K — c) برله K — d) طرتب K طوتب kx! — e) اوکرتو K — f) corr. e عالم R عالی K — g) سولار K —

A اوزی یلانکاج بولوب کلدی برجه اوغلان‌لارنینك اوتونلاربن الیب کلیب[a] اوتقه یقالینك تیدی‌لار اول اوغلانلارنینك اول بولغان اوتونلاری یانمادی بو حالدا سلیمان‌نینك اوتونین کلتوروب یاقتی‌لار ایرسا روان یاندی وتقی سلیمان‌نینك اوتونی‌نینك قیزدوغی[b] برلان برجه اوغلانلارنینك هول بولغان اوتونلاری[c] هم یاندی طعام بشورورکا مشغول بولدی‌لار بو حالنی خضر اتا کوروب سوردی‌لار برجه اوغلانلارنینك اوتون‌لاری اول بولدی یانمادی بو سلیمان‌نینك اوتونی روانه یاندی انینك توتروغی برلا برجه اوغلانلارنینك اوتونی هم یاندی بو نه سر ترور دیب[d] سلیمان‌دین سوردی‌لار ایرسا سلیمان تواضع قیلدی وایدیکم هرآینه یولده کلوردا یغمور یغاردا تونوم‌نی جیقاریب اوتونوم‌غه چرماب ایردیم *اوزوم یالینك بولوب کلیب ایردیم[e] اول سبب‌دین اوتونوم قوروغ بولدی بولغای تیب جواب بردی خضر اتا عجب[f] تحسین قیلدی‌لار خوش حکیمانه[g] ایش قیلیب ترور مونونك آتی حکیم سلیمان بولسون تیب حکیم‌لیك آت بردی‌لار وهم نفس تارتتی‌لار خواجه احمد یسوی رله شادمان بولدی‌لار سلیمانغه قوتلوغ نفس برلان قوتلوغ آت بردی‌لار مبارك بولسون *وبی‌بخشش بولمادی[h] تیب ایدی ایرسا خضر ءم اندا‌غ ایدی کم ای حکیم سلیمان اغزینکنی آچقیل تیدی حکیم سلیمان اغزینی *خضر ءمغه توتتی خضر ءم توفروك دم[i] سالدی سلیمان‌نینك ایچی اول حالدا *فیض نور[k] برلان تولدی خضر ءم ایدی ایمدی تا ترورسین اسرار معنی‌نی اظهار قیلغیل تیب رخصت بردی حکیم خواجه رله اسرار معنی‌نی اغزینی آچیب اوّل ایتکان حکمت بو ترور حکمت

ایسکی اوسکی کورکوم بار ، سنوق سرسوق کیرکوم بار ،
شیخم اتونغه یبارسا ، بارماسقا نی ایرکیم بار ١
تونوم اوتونغه چولغاب ، تنیم سوُق‌قه تیرلاب ،
ایچیم‌دین محبت اورلاب ، خضر الیاس اتام بار ٢
آب الحیات بیریلکان ، اژون ایچره تیزیلکان ،
حق‌دین اولوش بریلکان ، خضر الیاس اتام بار ٣
شریعت‌کا ستون اول ، طریقت‌قه ستون اول ،
حقیقت‌قه ستون اول ، خضر الیاس اتام بار ٤
تون کون یورور یاباندا ، کنج معنی بار اندا ،
مرد مردان قاتیندا ، خضر الیاس اتام بار ٥
حلقه قیلور دنیانی ، ایستاب تاپماس خلق آنی ،
طریقت‌نینك سلطانی ، خضر الیاس اتام بار ٦
باسسا تاغ‌لار یاریلغان ، منسا یرلار تورولکان ،
مشرق مغرب کورونکان ، خضر الیاس اتام بنار ٧

a) آلا کلدیلار K — b) قزدغی K — c) R 249 — d) تیب ubique K — e) > K — f) K آچدی خضر ءم آغزیغه توکرك K — i) K I — ینخشی بولدی R — h) حکمانه K — g) R I — محب — k) آنداغ دم قلدی ایچی فنوری K —

آزغانلارنی کوندوزکان ، آچقانلارنی تویدورغان ،
A سوساغان‌نی قاندورغان ، خضر الیاس اتام بار ٨
ظاهر کوزکا کوروناس ، باطن سِرّی اوزولماس ،
آنسیز یول‌لار توزولماس ، خضر الیاس اتام بار ٩
قوش‌دیك هواغه اوچقان ، تاغ تینکیزنی توز کیچکان ،
منکو سوینی ایچکان ، خضر الیاس اتام بار ١٠
قومدا[a] ایزین ایزلاکان ، خلق‌دین اوزون کیزلاکان ،
حقیقت‌نی سوزلاکان ، خضر الیاس اتام بار ١١
عالم‌لارنینك ایدوغی ، کتاب‌لاردا بولدوغی ،
کونکل‌لارنینك ساندوغی ، خضر الیاس اتام بار ١٢

*حکیم اتا خواجه احمد یسوی‌دین بشارت همّت بولوب خضر اتادین اولوش الدی‌لار[b] ،

III] حکایت کونلاردا برکون قربان آییندا توقسان توقوز مینك مشایخ برجه‌لاری حاضر بولوب ذکر وسماع[c] صحبتی قورولدی نماز وقتی بولدی ایرسا برجه مشایخ‌لار[d] نمازغه قوبدی‌لار خواجه احمد یسوی رله امامت‌لیق‌غه کچدی الارنینك خفیه مقصودی بار ایردی بو مشایخ‌لارنینك قیوسی کمال‌غه یتی ایرکان مراد[e] حاصل قیلدی‌لار ایرکان بولارنی سینالینك دیب قوی‌نینك قوغونی [صولاب] بیللاریکا بغلاب امامت‌لیق‌غه کچدی‌لار اونك یانیندا حکیم اتا سول یانیندا صوفی محمد دانشمند ایردی خواجه احمد یسوی رله قرآءت اوقوب رکوع‌غه باردی‌لار آواز برلان قوقدین بیل جیقاردی‌لار اندین سجده‌کا باردی‌لار ایردی ینه سو قویولدی انی کوروب برجه مریدلار نمازلارین بوزدی‌لار شیخ‌نینك طهارتی سندی دیب حکیم خواجه نمازنی بوزمادی صوفی محمد دانشمند [سول] اذاقینی بورا باسیب ایردی کوردیکم حکیم خواجه تیك ترور اول هم اذاقینی بورونغی‌دیك برکندی بو اوچ عزیز نمازنی ادا قیلدی‌لار سلام قیلیب نمازدین جیقدی‌لار خواجه احمد یسوی رله ارقالارین محراب ساری قیلیب یوزلارینی مشایخ‌لار ساری قیلیب انداغ ایدیکم نا اوجون نمازلارینکیزنی بوزدونکیز من‌دا خود طهارت کامل بار ایردی ولی سیزلارنی تجربه قیلماق اوجون بیلمکا قوق بغلاب ایردیم اوش کورونك تیب جیقاریب سالدی‌لار ایرسا برجه‌لاری تیك قالدی‌لار خواجه احمد یسوی رله ایدی‌لار سیزلاردین بر بوتون مُرید بر یاریم مُرید کمالغه[f] کلمیش تیدی‌لار ایدی‌لار کیم‌لارنی ایتورسیزلار [خواجه احمد یسوی رله ایدی] اولکم بوتون مُرید دیب حکیم خواجه‌نی ایتورمیز اولکم یاریم مُرید دیب صوفی محمد دانشمندنی ایتورمیز تیدی‌لار

*نادان نه بیلسون ایر سرّینی باطن کوزین اچاغونچه ایر نظرین قچان تاپارسن یوراك یاغین ایریتماکونچه[g] ،

a) R 249 r. — b) > K — c) + عیش K — d) + غه R! — e) K مدد R — f) K حالغه R — g) sic R; غیری‌لاری اوزلارین نادان بلسونلار باطن کوزنی اچاغونچه ایر نظرین قچان تابارسن باطن کوزین اچاغونچه ایر نظرین قچان تاپارسون K; legendum esse videtur: یوراك ارتماکونچه یوراك یاغین ایریتماکونچه ایر سرینی [قچان چشارسون?] (Меліоранскій). —

Devin DeWeese,
Islamization and Native Religion in the Golden Horde,

→ Nûrullah b. Ubeydullah Sıddîkî Hârezmî
([redacted], Baba Tükles Risâlesi)

Appendix 3

An Eighteenth–Century Khorezmian Account of the Conversion of Özbek Khan

(Staatsbibliothek zu Berlin - Preussischer Kulturbesitz, Orientabteilung, MS Diez A. Quart. 14, ff. 234b –236a)

ارباب بصارت و فراست و اصحاب فطانت و
کیاست غه [] [1] و مستور قالماسون اهل تواریخ و
نساب نیك کلاملری اکرجه توهم کذب و افترآ دن خالي
ایماسدور لکن شوق کلاملری بناء علی الشهرة در و ثبوت
نسب هم بناء [2] علی التّسامع اولمق ایله در مؤرّخ و
نساب غه لازم اولغان روایت و نقل در و العهده علی
الرّاوی الاوّل

ایدیل و قوبان کنارنده اولتورغان نوغای و میرزا لر
ارالرنده مشهور بو در که ادیکی بی [3] بابا تکلس اولادی
در و اوزبك خان و انکا تابع بولغان ایل اول عزیز دعوتی

1. Word omitted, evidently a synonym of مستور , e.g. مخفی .
2. Written بناو .
3. Or بیی .

برله شرف اسلامه مشرّف بولدیلر ظاهرا الار نیك آدی
صدر الدّین احمد اولمق کرك که دیار خوارزم و
ماورآءالنّهر دا صدر اتا لقبی ایله مشهور درلر چون الار
شعرانی و بدنلری نیك توکی کوب بولمق جهتندن نوغای
اراسنده بابا تکلس درلر و بعضی نسب نامه دا [4] الار غه
حاجی آخی هم درلر اول وجهدن که حضرت سیّد اتا غه
اخ رضاعی ایمشلر

و حضرت سیّد اتا و صدر اتا و بدر اتا و اوزون
حسن اتا بو تورت عزیز کچك لیکدن بر یر دا مصاحب
اولوب ماورآءالنّهر ده تحصیل علوم ظاهری قیلدیلر ایرسه
داعیهٔ سلوك مشایخ باطنلرینده بیدا اولوب پیر [5] کامل طلب
قیلب جمله مشایخ خوارزم و ماورآءالنّهر غا [6] زیارت
قیلدقلرنده بارچه مشایخ دن الار غه اشارت بولدی که
ترکستان ویلایتیغه [7] باریب مقصودینی اندا طلب اتکایلر بس
بو تورت عزیز مشایخ ارشادی ایله ترکستان غه باریب
مرادلرین زنکی اتا دن حاصل قیلدیلر و زنکی اتا حکیم [8]
اتا دن مرخّص در و حکیم اتا سلطان خواجه احمد
یسوی دن مرخّص در رحمة الله علیهم بس زنکی اتا اوّلا

4. Written نسب نامه و

5. Written بر .

6. Unclear; apparently written as ی and then altered to the dative suffix (as was clearly intended), but appears as غا instead of the expected غه .

7. Written thus, for ولایتیغه .

8. Written حکم .

صدر اتا غه رخصت بردی اول جهتدن الار غه باش خلیفه
دیرلر بس اول اوش عزیز هم مرخّص اولدیلر بس حضرت
زنکی اتا سیّد اتا ایله صدر اتا غه امر قیلدیلر که دشت
قبچاق و سرایچق غه باریب انداغی کفّار و خلایق نی
اسلامغه دعوت ایده سز

اولزمانده سرایچق ده پادشاه اوزبك خان ایردی که چنکیز
خان نیك اولوغ اوغل [9] جوچی خان بشنچی اوغل شبان
خان اولادی در أول زمانده چنکیز خان اولادیدن هنوز
مسلمان اولغان پادشاه یوق ایردي بس حضرت سیّد اتا و
صدر اتا پیر [10] امری ایله سرایچق غه باریب [11] اوزبك
خان نی اسلامه / 235a / دعوت ایتدیلر و کوب کرامت و
خارق عادات ظاهر قیلدیلر اوزبك خان عاقل و صاحب راي
و قصص و تواریخ ملوك ماضیه نی کوب بیلور ایردی بو
عزیز لر غه ایتدی کم سزنیك دینکیزنیك حق لوغین بیلور من
بر شرط ایلیم شرطم بو دور که اولزمانده که فرعون نیك
ساحر لری حضرت موسی علیه السّلام غه مقابل بولوب سحر
ایتدیلر موسی علیه السّلام غه تاثیر ایتمای موسی علیه
السّلام نیك معجزه سی اول سحر لرني باطل قلدی جنانجه [12]

9. Written thus, without a possessive suffix, and consistently so in this text.

10. Written بر

11. Written below the line.

12. Written جنابنجه .

عطا سي اژدها اولوب بارچه سحر لر ني يوتوب يوق ايتدى
اولزمانده ساحر لر بارچه سى موسى عليه السّلام غه ايمان [13]
كتورديلر فى الحال اول ساحر لره [14] شرافت ايمان ايله يتى
قات ير و يتى قات كوك و عرشى [15] و كورسى [16]
الار غه منكشف [17] بولدى اكر من هم مسلمان اولغاچ بو
شكل دا منكا هم منكشف [18] اولسه بيلور من كه سز نيك
دينكيز حقدر بس حضرت سيّد اتا صدر اتا غه اشارت
قيلديلر كه سيز باش خليفه سز بو ايشنك تصرّفى سزكا
مفوّضدر بس حضرت صدر اتا اوزبك خانغه كلمهٔ شهادت
تلقين ايتديلر و اركان ايمان و شرايط و احكام اسلام و
آبدست و نماز تعليم ايتدلر بس [19] وقتى نماز بولدى ايرسه
قبله طرفنه متوجّه بولدى بس اوزبك خان ايتدى كعبه نى من
كورمسام نچوك نماز ايتار من ديدوكنده صدر اتا قول لارين
كوثروب [20] أول كورنكان كعبه در ديو اشارت قيلديلر
ايرسه اوزبك خان و حاضر تورغان بارچه خلايق نيك
نظرندن حجابلر / 235b / كوتاريلوب حضرت كعبهٔ مكرّمه

13. Written below the line.
14. Written سحر لره .
15. Written thus, for عرش .
16. Written thus, for كرسى .
17. Written منكثق ; the form is quite clear, and appears once more below, but منكشف is surely the word intended.
18. Written منكثق .
19. Written بش .
20. Written thus, instead of كوتاروب .

عيان و بيان ظاهر اولدى اوّل كشف كه اوزبك خانغه ظاهر
اولدى بو ايردى و مشهور در كه اوزبك خان ايتور ايردى
مدّت حياتمده نمازغه شروع اتكانمده كعبه نى
كورمكونجه [21] تكبير تحريمه نى ايتماديم حاصل كلام اول
كونده يتمش منك كشى شرف اسلامغه مشرف بولديلر و
الحمد لله الذى هدانا لهذا و ما كنا لنهتدى لولا ان ان
هدانا الله

و صدر اتا نيك نسب لرنده اختلاف دور بعض ايتورلر
صدر اتا امام محمد حنفى نسلى در و بعض ايتورلر ابو
بكر صدّيق رضى الله عنه نسلى در بو ايكى روايتدا وجه
توفيق ممكن در كه بر وجه دن اتا [22] طرفندن بولغى و بر
وجه دن انا طرفندن بولغى و لكن نوغاى اراسنده حضرت
صدّيق نسلى اولمق ايله مشهور در و الله اعلم

و صدر اتا نيك اتا سى درويش ادهم در كه سلطان
ابراهيم بن ادهم نيك كچك اوغل در امّا سلطان ابراهيم بلخ
ويلايتنده [23] پادشاه ايردى بر كيجه تخت اوستنده عبادته
مشغول ايدى قصر اوستنده بر كمسه يورور ابراهيم سوردى
كيم دور بنم قصريم اوستنده جواب كلدى كم بر عرب من

21. Appears to be written كورمكونيجه .
22. Written تا .
23. Written thus, for ولايتنده .

تیوه ایزلاب یوروب من ابراهیم دیدی بو نه عجب سوز در
بو قصر اوستنده تیوه بولمق نه ممکن در جواب کلدی کیم
تخت اوستنده درویش لك ایتب تنکری تعالی نی [24] ایزلمك
نه ممکن در ابراهیم غه بو سوز تاثیر [25] قیلب پادشاه لیغنی
ترك قیلب و درویش [26] کسوتین کیب بلخ دن غایب
اولوب و کعبه طرفنه کتدی خاتونی اوغل ایله ابراهیم طلبنه
ایردی کعبه که باریب اندا مرحم اولدیلر و کیچك اوغل
ادهم بلخ دن درویش لیك اختیار ایتب کتدی و اما سلطان
جلال الدّین رومی سلطان ابراهیم نیك اتاسی ایماسدر بل که
سلطان ابراهیم ایله ابن عم در

و صدر اتا که الحال بابا تکلس لقبی ایله مشهور در
پری قزین الوب دور دیکان سوز مشهور در اکر بو سوز
ثابت بولسه هم ممکن در زیرا که انسان جنیّه نی نکاح اتمك
شریعت ده فی الجمله جدارتی [27] بار در

حاصل الکلام بابا نیك اوش اوغل بار در اولوغ
اوغل نیك آتی اسلام بابا در / 236a / عالم عامل و شیخ و
اتا مندی الار غه قالدی و الار خوارزم [28] ویلایتنه توشدی
و بر اوغل ترکستانغه توشدی و برسی یاش قالدی و آتی

24. Written تعالنی.
25. Written تاثر.
26. Written دریش.
27. Uncertain; appears to be written جدازی.
28. The *alif* appears to have been added by a later hand.

منفت اسرادی انیك مشهور آتی ترمه در که نوغای اراسنده
جمیع مرزالر نیك [29] اولوغ اتاسیدر و الله اعلم تحقیق
الحال و الیه المرجع و المجال [30]

صدره الحقیر الفقیر الی الله نور الله بن عبید الله
الصدّیق الخوارزمی سنه ۱۱۳۱

29. Written thus, for میرزالر نیك.
30. Written المحال.

Şeyh Hudaydâd Buhârî, *Bustânü'l-muhibbîn*.

فصل: طریقت زکوتی نینگ بیانی تورور.

. بیلینگ اي دوستلار هر عضو واعضاده زکوة باردور چنانچه بشر حافی ایتور کوزنینگ زکوتی عبرت بیرلان نظر قیلماق تیلنینگ زکوتي لآ اله الا الله نی ایتماق وحلق نینگ زکوتی حرام وشبه دین پرهیز قیلماق ویوزنینگ زکوتی رب العزت غه ادب بیرلان سجده قیلماق قول نینگ زکوتي خشوع ومسکین لیغ بیرلان حاجتین تیلاماق اياق نینگ زکوتی انینگ بیرله یوروب طاعتغه بارمق کونگل نی زکوتی معرفت نینگ شرایط لاریغه وفا قیلماق وسرنینگ زکوتی محبت حدودین محافظت قیلماق...

فصل: طریقت حجی نینگ بیانی تورور.

حج ایکي تورور بری شریعت حجی وبری طریقت حجی شریعت حجی معلوم ومشهور تورور واما طریقت حجی نی بیان قیلماق واجب تورور انینگ کعبه سیغه سر دیرلارکیم کونگل نینگ ایچنده دور اسرار الله انده معلوم بولور انینگ اوچون انگا سر آد قویدیلار کعبه نینگ زاد وراحله سی اول مرتبه (↓22b/22a↑) صاحب تلوین کیم انی مرشد دانا دیرلار طلب قیلماق کراك پرسیز کیشی صاحب اسرار وتجلي صفات بولماس وحضرت ابراهیم واسماعیل علیهما السلام نی حق تعالی امر قیلدی کیم پاك قیلینگلار کعبه نی ایکی طایفه اوچون بول مدعاغه اول آیت کیم ان طهرا بیتی للطائفین (2:125) ناطق وهویدا ترور بنده خاص لارغه امر قیلدی کیم کونگل واسرارینگزنی پاك قیلینگلار ما سوی دین تا منینگ نظر گاهیمگا لایق بولغای وبول پاك لیق ذکر الله امر مرشد بیرلان حاصل بولور پس مرشدنی طلب قیلماق لازم بولور بول مدعاغه که نبی علیه السلام امرلاری کیم اطلبوا الشیخ الکامل وان کان فی الصین او فی العجم او فی الشام ناطق وهویدا تورور وینه قول لاری کیم من لا شیخ له فشیخه الشیطان سند وحجت ترور وانینگ اوچون امام اعظم ره ایتورلارکیم فرض علی الانسان ان یطلب الشیخ الکامل لانه یحصل منه معرفة الله تعالی کما یحصل من النبی علیه السلام پس اول مرشد کراك انینگ بیرلان ذکر جهر قیلماق لازم تا کونگل حیات بولغونچه اندین سونگ ذکر اخفا قیلماق کراك تا کونگل حیات بولمسه ذکر اخفا ناروا تورور معیاری کونگل حیات لیغینی اول دورکیم مقام فنا حاصل بولغای انینگ اوچون صاحب فتاوی حجت ایتورلارکیم حیات القلب علم فاختره ممات القلب جهل فاجتنبه کونگل حیات لیغینینگ شرطی جهردور بول مقام دین اول طالب اخفا ذکرین ایتسه وسواس علتیغه گرفتار بولوب وعداوت وحسد وکبرغه مبتلا بولوب (↓23a/22b↑) ذکردین ورياضت دین شمه بوی ونتیجه

تابماس لار مونداغ جماعتغه اول جهر فرض تورور تا بول علت لاردین خلاص بولوب مقام اخفا وفنا حاصل بولوب صاحب اسرار معرفت بولوب كعبه باطن كيم انوار صفات جمال الله مجلا وهويدا بولغاى انينگ اوچون اهل محبت لار طريقت حجين حاصل قيلماغونچه ظاهر كعبه غه بارمديلار صاحب خانه نى تابمغونچه اوييگا بارمق ناروا تورور انينگ اوچون صاحب توضيح الفقه وارادت لارينده ايتورلاركيم اوينى كيشى نه قيلسون همخانه بولمغونچه ...

فصل: ذكرنينگ ثواب ودرجاتنى بيان قيلورميز.

هر كيم حقنينگ ذكرى ومحبتى برلان هميشه بولسه ملكوة اعلى دا بولغان جماعت نينگ قطارنيده بولور (ايرميش) وينه اهل معرفت اكابرلار ايتورلاركيم ثواب دا ذكر اوچ درجه ترور تيل برلان ذكر ايتلسا اون ثواب بولور كونگل برلان ذكر ايتلسا يتى يوز ثواب بولور روح برلان ذكر ايتلسا انينگ حسابى هيچ كشيگا معلوم بولمس بعضى لار ايتورلار تيل برلان انينگ كونگلى غفلت دا بولسه اول ذكرگا ذكر عادت ديرلار واگر (قيلغاندا) تيل ذكر قيلب كونگل حاضر بولسه بول ذكرگا طلب ثواب اوچون (قيلور) ديرلار واما ذكركيم كونگل تولسه وتيل كولوله بولسا بس انينگ ثوابى نى هيچ كيشى بيلماس مگر حق تعالى بيلور.

فصل: ذكرنينگ خواص وفضيلتي نينگ بياننده ترور.

حضرت نبى عليه السلام \ايتيب ترورلار\ جنت دا سرآب وآبان يرى قيسى بولغاى (تيب) \ديب\ سورغنده ذاكرلار مجلسى ترور تيب ايديلار وينه \ايديلار\ حاضر بولمق ليق ذكر مجلسندا (بر ساعت) مينگ ركعت نماز نوافل دين افضل (ترور) ومينگ كسل مند (160^b/↑/↓161^a) سورمق دين افضل ترور ومينگ مرتبه جنازه دا حاضر بولمق دين افضل (ترور) وينه بعض سلف ايتورلاركيم (بر ساعت) ذكر مجلسندا حاضر بولمق ليق اون مرتبة اهل بطال مجلسندا حاضر بولغان نينگ كفارتى ترور (وينه اهل هوا مجلسندا يتميش مرتبه حاضر بولغان نينگ كفارتى ترور وينه) بر ساعت ذاكرلار مجلسندا بولمق(ليق) يخشى راق دور مينگ يل عبادت قيلغاندين و مؤمن لاردين بر كشى ذاكرلارنينگ مجلسندا اولتورسا حق تعالى رحمتنى اول كيشيگا مناسب كوروب اول \اهل\ مجلس دين تورمسدين بورون مغفرت قيلور وينه ندا كيلور (ايرميش) كيم عمل لارينگيزنى تازه قيلينگلار ينه مغفرت قيلورمن همه لارينگيزنى وينه (مجلس ذكردا) خواص معتبر اولدوركيم جماعه فرشتلار مأمور تورور(لار)كيم ير يوزيگا توشوب هر يردا ذكر مجلس بولسه حاضر بولوتگلار الار ذكر مجلسندا حاضر بولورلار بول ذاكرلارنينگ اطرافين (قافساب) \قابساب\ تورورلار بولارنينگ ذكرين كوروب آسمانغه بارورلار حق تعالى بولاردين سورراركيم بنده لاريم (نه) انى\ ديرلار فرشته لار ايتورلاركيم سنگا حمد وثنا وتسبيح وتمجيد ايديلار وزارى وتضرع قيلديلار حق تعالى

سوراركيم ايا منى كورديلار (يا كورمديلار) فرشتلار ايتورلاركيم سنى كورميدولار فرشته گا حق تعالى ايتوركيم اگر منى كورسه لار ايردى زياده راق تضرع قيلور ايرديلار وينه حق تعالى (161^a↑/↓161^b) سوراركيم بنده لاريم نينگ نه طلب لارى بار ايركان انده فرشته لار ايتورلاركيم جنت طلب لارى باردور حق تعالى ايتوركيم جنتيم نى كورب دورلار يا كورماى دورلار فرشته لار ايتورلاركيم جنتگنى كورگان لارى يوق حق تعالى ايتور اگر جنتيم نى كورسه لار ايردى زياده راق طلب قيلور ايرديلار ينه حق تعالى ايتور هيچ نمرسه دين قورقرلارمو فرشته ايتورلار دوزخدين قورقرلار ينه ايتور الله تعالى دوزخنى كورديلار ويا كورمديلار فرشته لار ايتورلار كورمديلار اندا حق تعالى ايتور اگر دوزخنى كورسالار زياده راق دوزخدين قورقوب تضرع وزارنى كوب ايتار ايرديلار اندين سونگ حق تعالى ايتور اى فرشته لاريم شاهد (وگواه) بولونگلاركيم من الارنى مغفرت قيلديم اندا (فرشته) \ملائيكه\لار عرض قيلديلاركيم بو مجلسدا اهل ذاكرلاردين باشقه وبيگانه مثل فاسق وفاجركيم اوزلارى نينگ ايشى اوچون كليب ترورلار اندا حق تعالى ايتوركيم الارنى مغفرت قيلديم بول اهل ذاكرلارنينگ شرافت لاريندين وبول جماعتغه هر كيم هم مجلس (هم نشين) بولسه شقى بد بخت بولمس (تيب) حق تعالى (كوب) مهربان چلق قيلور ايرميش بيلنگ اى دوستلار بول (161^b↑/↓162^a) ذكرنينگ معتبر وزبده و خواصى اولدوركيم عرش(نينگ) توبنده قزيل ياقوت دين بر منار بار ايرميش انگا عمود (دير) ايرميش (لار) باشى عرشگا يتار ايرميش وتوبى يتى قت ير(نينگ تگين) دا حوت (نينگ) ارقاسندا محكم ترور ايرميش هر گاه بنده مؤمن (نيت خالص برلان) لا اله الا الله محمد رسول الله تيدى ايرسه \نيت خالص برلان\ عرش لرزه گا كرار وعمود تبرانور ايرميش الله تعالى ايتور ايرميش يا عرش بر قرار بولغيل عرش ايتور ايرميش من نچوك بر قرار بولورمن (سن) بول ذكر ايتغوچى لارنى مغفرت قيلماسنگ اندين سونگ الله تعالى ايتورميش شاهد بولونگلار اى آسمان دا بولغان لار البته من مغفرت قيلديم بول ذكر ايتغوچى نينگ اولوغ و كچك ظاهر وباطن گناهى نى بخشى قيلديم بو ايتيلغان فضيلت ذكر جهردا دور واخفادا يوق ترور بول ذاكرلارنينگ واهل مجلس لارنينگ فيض وخواصى كوب ترور مختصر قيلدوق.

Ali Şîr Nevâî, Nesâyimü'l-mahabbe (nşr. Hamîd Hân İslâmî), Taşkent 2011.

سونکرا ماوراالنّهر ملکی نینک سلطنتی انکا مسلّم بولدی و منکا آنینک خدمت و ملازمتین قیلماق ضرورت[1] ایردی و ملازمت ایّامیدا هم عظیم ایشلار ظاهر بولور ایردی و منکا شفقت لار ظاهر قیلور ایردی. کاهی لطف و کاهی عنف بیله منکا خدمت آدابین تعلیم قیلور ایردی. و اول جهت دین کوپ فواید منکا یتار ایردی و بو یول سیر و سلوکیدا کوپ ایش کا یارار ایردی. و آلتی یل غه چه آنینک خدمتی دا بو نوع بولور ایردیم و خلأدا خاص صحبتی نینک محرمی ایردیم و ملأدا سلطنتی آدابی رعایتین قیلور ایردیم. و ملک دین بوروناق هم آلتی یل آنینک خدمت و صحبتی دا بولور ایردیم. کوپ قاتلا بارکاهی خواصی قاشیدا آیتور ایردی کیم، هر کیم // حق آ// 63b
تعالی رضاسی اوچون منکا خدمت قیلور، خلق اراسیدا بزرک بولغای. و منکا معلوم بولور ایردی کیم، بو سوز دین مقصودی کیم دور. بو مدّت دین سونکرا چون مجازی مملکتی غه زوال بولدی و بیر لحظه دا ملک و خدم و حشمی هباءً منثوراً بولدی و دنیا ایشی تمام مینینک کونکلومکا ساوودی. بخارا غه کیلدیم و ریورتون دا // کیم، ب// 62b
بخارا کینت لاریدین دور ساکن بولدوم».

450 خواجه بهاء الدّین نقشبند قدّس الله تعالی سرّه.

آلارنینک آتی محمّد بن محمّد البخاری دور. و آلارغه قبول نظری فرزند لیق قه خواجه محمد بابای سماسیدین دور و آداب طریقت تعلیمی ظاهر یوزیدین امیر سیّد کلال دین دور، آنداق که، اوتّی. امّا حقیقت یوزیدین آلار اویسی دور لار و تربیت حضرت خواجه عبد الخالق غجدوانی قدّس سرّه روحی دین تاپیب دورلار. آنداق که، دیر ایرمیش لار که: - «مبادی احوال دا بیر کیچه غلبات جذبات دین بخارا مزاراتیدین اوچ مزار غه یتیشتیم، هر مزاردا بیر چیراغدان کوردوم یانادورغان یاغی تولا و فتیله لار یاغ ایچیندا. امّا فتیله لار غه بیرار نیمه حرکت بیرماک کیراک // ایردی که، یخشی ب// 58a
توتاشقای و یاروغای. سونکغی متبرّک مزاردا قبله غه متوجّه اولتوردوم و اول توجّه دا غیبتی واقع بولدی، مشاهده قیلدیم. قبله دیواری شق بولدی و بیر اولوغ تخت پیدا بولدی و باشیل پرده اول تخت آلیغه تارتیلغان و تیکراسیدا جماعتی. و خواجه محمد بابانی آلار اراسیدا تانیدیم. بیلدیم که، اول خیل غایب لاریدین دورلار. ارالاریدین بیراو منکا ایتّی که، تخت دا خواجه عبد الخالق دور و اول جماعت آلارنینک خلفاسیدورلار. و بیرین — بیرین آلارنینک آتین اتادی و خواجه محمد باباغه یتکان دا دیدی که: آلارنی خود حیات لاری چاغیدا کوروب سین و سینینک پیرینک دورلار و سنکا بیر بورک بیریب دورلار و کرامت قیلیب دورلار که، نازل بولغان بلا سینینک برکتینک دین دفع بولغای. آندین سونکرا اول جماعت آیتّی لار که: قولاق توت و یخشی ایشیت که، اولوق خواجه حضرت لاری سنکا سوزلار آیتقوسی دورلار که، حق

[1] ب.پ. ضرور

سبحانه و تعالی یولی سلوکیندا[1] سنکا آندین چاره یوقتور. اول جماعت دین التماس قیلدیم کیم، حضرت خواجه غه سلام قیلای و مبارک دیدارلاریغه مشرّف بولای. پرده نی ایلایلاریدین[2] آلدی لار، پیری کوردوم، نورانی. سلام قیلدیم، جواب بیردیلار. و سوزلار که، سلوک مبدأیی دا[3] و وسطی دا و آخریدا کیراکلیک دور، منکا بیان قیلدیلار. و دیدی لار که: اول چراغ لار که، اول کیفیّت بیله سنکا کورکوزدیلار، اشارت و بشارت دور سنکا، بو یول قابلیّت و استعدادیدین. امّا استعداد فتیله سین حرکت غه کیلتورماک کیراک، تا یاروغای و اسرار ظهور قیلغای. و ینه بویوردیلار و مبالغه قیلدیلار که، بارچا احوال و اقدام نی بارچا[4] امرو نهی جادّه سیغه قویغیل و عزیمت بیله عمل قیل و سنّت نی بجا کیلتور کیل و رخصت لار و بدعت لاردین یراق بول و [دایما][5] مصطفی صلّی الله علیه و سلّم احادیثی نی اوزونککا پشوا قیل و رسول صلّی الله علیه و سلّم و اصحابه کرام رضی الله عنهم اخبار و آثاریغه متفحّص و متجسّس بول! و بو سوز لاردین سونکرا اول جماعت منکا آیتّی لار که: سینینک صدق حالینک نینک شاهدی اول دور که، تانکلا ایرته فلان یرکا بارغای سین و فلان ایشنی قیلغای سین و مونونک تفصیلی اول حضرت مقاماتی دا شرحی بیله بار. و آندین سونکرا دیدی لار که، نسف غه متوجّه بول، امیر سیّد کلال خدمتی غه! [چون آلار بویروغی بیله نسف قه باردیم و میر قدّس سرّه خدمتیغه][6] یتّیم. التفات لار قیلدیلار و الطاف کورکوزدیلار و منکا ذکر تلقینی قیلدیلار و نفی و اثبات طریقی بیله ذکرکا مشغول قیلدیلار. چون واقعه دا مأمور ایدیم که، عمل عزیمت بیله قیلغای مین. علانیه ذکری بیله عمل قیلمادیم»[7]. بیراو آلاردین سوال قیلدی کیم: - «درویش لیک سیزکا موروث دور یا مکتسب؟». آلار دیدیلار که: - «جَذبَةٌ مِن جَذَباتِ الله تُوازي عَمَلَ الثَّقَلَینِ — حکمی بیله بو سعادت قه مشرف بولدوق». یانا آلار دین سوردیلار که: - «سیزینک طریقینکیزدا ذکر جهر و خلوت و سماع بولور؟». دیدیلار که: - «بولماس!». یانا سوردیلار که: - «سیزینک طریقینکیز نینک بناسی نی ایشکادور؟». دیدیلار که: - «انجمن دا خلوت ظاهر یوزیدین // خلق بیله و باطن آ// 64a
طرفی دین حق سبحانه و تعالی بیله.

از درون شو آشنا و از برون بیگانه وش این چنین زیبا روش کم می بود اندر جهان

اولچه حق سبحانه و تعالی بویوروبتور که: رِجَالٌ لا تُلهِیهِمْ تِجارَةٌ وَ لا بَیْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ[46] اشارت // بو مقام غه دور». دیر لار که، الارغه هرکز قول و داداک[8] بولماس ب// 63a
ایردی. آلاردین بو معنی دا سوروبتورلار، آلار دیب دورلار که: - «قاچان بنده لیق خواجه لیق بیله راست کیلور». بیراو آلاردین سوردی کیم: - «سیزینک سلسله نکیز

[1] پ. سلوکیدا [2] پ. ایلایدین [3] پ. مبدأ [4] پ. احوالنی قدم دا [5] [ ] ب. 63a
[6] [ ] ب. 63a [7] آ. قیلدیم [8] پ. داداک

Nesâyimü'l- mahabbe

Ebu'l-Gâzî Bahâdır Hân (ö.1074)
— 100 — Şecere-i Türk (nşr. Le Baron Desmaisons), St. Petersburg 1871.

خان نینک قولیدا اولدی و بیر نیچه خلق قاچیب کیتدی امیر تیمور بیرلان
امیر حسین قاچب نکودری و هزاره ایچیکا باردیلار توقلق تیمور خان
بیر ییل ماوراء النهردا توردی الیاس خواجه آتلیق اوغلی بار ایردی ماوراء
النهر نینک حکومتی‌نی آنکا بیردی تقی اوزی کاشغر قایتب کیتدی بیر
ییلدین سونک اولدی آنینک اولکان خبرینی ایشتیب امیر تیمور بیرلان
امیر حسین کلیب الیاس خواجه خان بیرلان مقاتله و محاربه قیلدیلار الیاس
خواجه قاچب کاشغر کیتدی آندین سونک ماوراء النهردا بو ایکی امیردین
اوزکا اولوغ کیشی یوق ایردی آخر الامر بو ایکی امیر بلخ اوستیندا محاربه
قیلدیلار امیر تیمور مظفر بولوب امیر حسین‌نی اولتوروب ماوراء النهردا
ایکه *) اوزی بولدی و سیورغتمیش‌نی ظاهردا خان قیلیب تختدا اولورتدی
معنی‌دا اوزی خان ایردی خطبه‌نی آنینک آتینه اوقور ایردی سیورغتمیش
خان نینک یالغانچی سلطنت دین بیکرمی ایکی ییل اوتکاندین سونک
خان حق رحمتی‌کا کیتدی آندین سونک آنینک اوغلی سلطان محمود خان‌نی
خان قیلدی سلطان محمود امیر تیمورنی و آنینک اولادینی آنداغ عزیز
و اولوغ توتار ایردی کیم هیچ وجه‌دین امیر تیمور نینک خاطریغه غبار
اولتورماس ایردی کیچه و کوندوز قرآن و نماز اوقوب و روزه توتوب
امیر تیمور نینک دعای دولتی‌نی قیلیب اولتورور ایردی امیر تیمور
یارلیق‌لار نینک طغراسیندا عادل محمود خان امیر غازی سوزومیز تیب
یازدورور ایردی تویدا و عیدلاردا امیر تیمور خانغه کورنش قیلیب ادب

*) یکه

بیرلان

بیرلان چوک توشوب اولتورور ایردی و ایلچی کیلکاندا هم امیر تیمور
خانینی کورنش قیلیب ادب بیرلان اولتورور ایردی القصّه امیر تیمور نینک
سلطنتدین اوتوز اوچ ییل اوتوب و عمریندین آلتمیش ییل اوتکاندین
سونک روم اوستیکا باردی تقی یلدرم بایزید بیرلان روبروی بولوب
صبحدم‌دین یارم کیچه‌کاچا اوروشتی یلدرم بایزید قاچتی محمود خان
آنینک آرتیندین قاودی تقی تانکلاسی پیشین آرتیندین ییتیب یلدرم
بایزیدنی توتوب امیر تیمور نینک آلدیغه آلیب کلدی امیر تیمور اول ییل
روم‌دا توروب یلدرم بایزید بیرلان محمود خان‌نی اولتوروب خطبه‌نی اوز
آتیغه اوقوتوب سکّه‌نی اوز آتیغه قاقدوردی آندین سونک قایتب سمرقند
کیلدی تقی ختای مملکتی نینک اوستیکا آتلاندی‌دا اوترار کیلکاندا دار
الفنادین دار البقاغه رحلت قیلدی مدّت عمری ییتمیش بیر ییل و مدّت
سلطنتی اوتوز آلتی ییل ایردی تاریخ هجری سکیز یوز ییتی‌دا ایردی

توقلوق تیمور خان نینک مسلمان بولغانی نینک ذکری

جغتای خان اولادیندین ایل خواجه لقبی ایسن بوغا خان ابن
دوی چیچن بن براق بن یسونتو بن موتوکن بن جغتای خان ماوراء
النهردا توغوب ایردی کاشغر و یارکند و آلا تاغ‌دا اویغورستان مملکتندا
جغتای خان نسلندین هیچ پادشاه نافذ فرمان یوق ایردی اول سبب‌دین
امراء مغول ییغلیب کنکاش قیلیب بخارادین ایسن بوغانی کلتوروب
کاشغر و یارکند و آلا تاغ و مغولستان‌دا پادشاه قیلدیلار و پادشاه عظیم
الشان بولدی‌دا آنینک ساتلمیش خاتون تیکان خاتونی بار ایردی آنینک

اوغلانی بولماس ایردی اول سببدین منکلی آتلی کنیزی بار ایردی آنی
اوردودا ساقلاب آنکا باقاز ایردی ناکاه اول کنیزك حامله بولدی خان
شکارغه کیتکاندا ساتلمیش خاتون اول کنیزکنی شیره اوغول تیکان مغولغه
بیردی تقی آیتدیکیم سین بو ملکدا تورما کوچوب مغول یورتیغه باریب
آندا ساکن بولغیل تیدی اول مغول بو سوزکا عمل قیلیب کوچوب کیتدی
امّا اول کنیز نینك خاندین حامله بولغانینی تمام خلق بیلیب ایردی
خان شکاردین کیلکاندا اول کنیزنی سوردی ایرسا تمام واقعاتنی آیتدیلار
خان ساتلمیش خاتونغه هیچ سوز آیتمادی آنینك اوچون کیم مغول
قاعده‌سی تورور کیم پادشاه نینك نیچه خاتونی بولسا بیر خاتونینی
اوزکالاریکا حاکم قیلور ایردیلار بو خاتون *) اوزکا خاتونلارغه هر نیمرسا
ایتسا آنکا سوز آیتماس ایردیلار آنینك اوچون آنکا سوز آیتمای بیر نیچه
کوندین سونك ایسن بوغا خان اولدی جغتای اولادیندین پادشاهلیقغه لایق
کشی قالمادی هر قبیله اوز آلدیغه بیر خان کوتاردیلار ملوك طوایف کوب
بولدی ایسن بوغا خان نینك امیر پولادچی تیکان امیری بار ایردی
منکلی خاتون نینك حامله کیتکانیدین خبردار ایردی تاش تیمور تیکانکا
اوتوز قوی بیردی آزوق اوچون و تقی آیتدی هر وقت سین منکلی خاتوندین
و آنینك حملیندین خبر تاپیب کلسانك حدّسیز و نهایت‌سیز تنکه بیرورمن
تیب وعده قیلیب تاشتیمورنی ییباردی تاشتیمور هم عالم‌نی کشت قیلیب
کزدی مغول یورتیغه توشدی ناکاه بیر محلّه‌کا کیلب بو محلّه کیم نینك محلّه‌سی

*) بو خان

تورور تیب سوردی شیره اوغول نینك محلّه‌سی تورور تیدیلار تاشتیمور منکلی
خاتون نینك و آنینك حملی نینك خبرین سوردی منکلی خاتون نینك
ایسن بوغا خاندین بیر اوغلی بولدی آتینی توقلقتیمور قویدیلار و شیره
اوغول دین بیر اوغلی بولدی آنینك آتینی تیمور ملك قویوب تورورلار
ایکی‌سی هم محلّه‌دا اویناب یوروب ایردی القصّه تاشتیمور کوب حیله‌لار
قیلیب توقلق تیمور خانّنی امیر پولادچیغه کیلتوردی آندین سونك امیر
پولادچی توقلق تیمور خانّنی خان کوتاریب مغول رسمیچه توبلار قیلدی
توقلق تیمور خان آز وقتدا کاشغر و یارکند و آلا تاغ و اویغورستاننی
آلدی آندین سونك ماوراء النهر مملکتینی تحت تصرّفیغه کیرکوزوب الیاس
خواجه آتلیق اوغلی‌نی سمرقندداا قویوب اوزی کلیب حقّ رحمتیکا کیتدی
اوّل کشی کیم چنکز خان نسلندین کاشغردا مسلمان بولدی اول ایردی
مسلمان بولماقی نینك سببی بو ایردیکیم بیر کون آونی قیلدوردی تقی شکار
قیلیب یوروب ایردی ناکاه بیر جماعتغه نظری توشدی کوچوب کیلیب
اولتوروب ایردیلار خان حکم قیلدی شول جماعت نینك قولین و بوینین
باغلاب آلیب کلینك‌لار تیب یساول‌لار باریب باغلاب آلیب کلدیلار خان
آیتدیکیم مینینك یارلیقیمنی توتمای مینینك شکارکاهمدا نی قیلیب یوروب
سیزلار امّا خان یارلیق قیلیب ایردی شکارکاه‌دا کشی بارماسون تیب اکر
یورسه بغلاب آلیب کلینك تیب ایردی بو باغلاب کیلتورکان خلق نینك
اولوغی شیخ جمال الدین تیکان ایردی شیخ شجاع الدین بخاری نینك
اولادیدین بولار آتا انادس صاحب حال کیلکان تورورلار شیخ آیتدیلار

بیز مسافرمیز پادشاه نینک یارلیق قیلغانینی بیلکانیمیز یوق کتك تیکان بیردین
کلامیز خان سوردیکیم تاجیك مو سیز تیب شیخ تاجیك‌میز تیدیلار خان
تاجیك‌دین ایت هم آرتوق تورور. تیدی شیخ آیتدیلار ایمان بیزدا بولماسا
ایت‌دین هم کم تورورمیز تیدیلار بو سوز خان نینک کونکلیکا اثر قیلیب بیر
یساول‌غه بویوردیکیم من قایتب توشکاندین سونك بو تاجیکنی آلیب کیلکای
سین تیب خان قایتب توشکاندین سونك یساول اول شیخ‌نی خان آلدیغه
آلیب باردی خان خلوت‌دا اولتوروب ایردی خان آیتدی سین ایمان‌سیز
کشی ایت‌دین هم کم تورور تیدینك اول سوزنینك معناسی‌نی تورور ایمان
تیکان نی تورور تیدی شیخ ایمان‌نی آنداغ تعریف قیلدیکیم خان‌نینك تاشدای
قاتق کونکلی موم‌دای یومشاق بولدی و کفرنی آنداغ مذمت قیلدیکیم خان
کفردین بیزار بولدی و کوپ یغلادی تقی شیخ‌غه آیتدی الحال مسلمانلیقنی
آشکارا قیلسام خلقنی یولغا کیلتورا بیلماین صبر قیلغیل تقی هر وقت موروثی
مملکت‌لارم‌نی آلسام البته البته منینك یانیمغه کیل کیل تیب کوپ مبالغه‌لار
قیلدی شیخ قایتب اوز قوشیغه کیلدی بیر نیچه وقتدین سونك شیخ خسته
بولدیلار اوغول‌لاریغه وصیت قیلدیلاردا آیتدیلار کیم بو خان اولوغ پادشاه
بولغوسی تورور البته قورقمای خان نینك قاتیغه باریب منینك سلامیمنی
ییتکورکیل تقی منینك بیرلان عهد قیلغانینی آیتغیل زینهار قورقماغیل تیدی تقی
دار الفنادین دار البقاغه کیتدی شیخ نینك اوغول‌لاری نینك آتی رشید الدین
ایردی شیخ آلارنی ولی العهد قیلدیلار آندین نیچه ییل اوتکاندین سونك
خان کاشغر و تاشکند و یارکند و اویغورستان و اندکان و سمرقند و بخارا
و تمام

و تمام ماوراء النهرنی آلدی شیخ رشید الدین آتاسی نینك وصیتی‌نی آیتماق
اوچون خان نینك اوردوسیغه کیلدی هر چند سعی قیلدی خان نی کورا
بیلمادی بیر کون صبح صادق بولغاندا اوردو نینك یانیغه کیلیب بلند آواز
بیرلان اذان آیتدی خان بو آوازنی ایشتیب کیشی ییباردی باریب شول
قچقرغان کشی‌نی آلیب کیل تیب ایردی بازیب شیخ‌نی آلیب کیلدی خان
آیتدی سین بیزنی چوچوك اویقودین نی اوچون اویغاتدینك تیدی شیخ
رشید الدین آتالاری نینك هر نیچه آیتغان سوزلارینی بیر بیر خانغه
بیان قیلدیلار خان اوزی کلمهٔ شهادتنی آیتب مسلمان بولدی تقی امرالارینی
بیر بیر چاقریب آلارنی هم مسلمان قیلدی امّا بیر بیکی بار ایردی جوراس
آتلیغ اول آیتدی موندا بیر پهلوان بار تورور بو تاجیك آنینك بیرلان
کوراش توتسون اکر آنی ییقسا من مسلمان بولاین تیدی هر چند خان
منع قیلدی قبول قیلمادی شیخ رشید الدین آیتدی امیر جوراس یخشی
شرط قیلدی پهلوان‌نی آلیب کلینك کوراش توتالنك تیدی مغول نینك پهلوانینی
آلیب کیلدی‌لار شیخ آنینك بیرلان کوراش توتوب تلاشیب یوروکاندا
پهلوان نینك کوکراکینه بیر سلی اوردی بیهوش بولوب ییقیلدی بیر زماندین
سونك پهلوان اوز حالینه کلیب کلمهٔ شهادتنی آیتا آیتا بیریندین توردی
تقی شیخ نینك آیاقیغه ییقیلدی اول حالنی کوروب امیر جوراس مسلمان
بولدی و جمیع مغول مسلمان بولدی اول کون یوز آلتمش مینك کشی
مسلمان بولدی جغتای ایلی نینك ایچندا اسلام آشکارا بولدی بیر نیچه
کوندین سونك امیر پولادچی وفات تاپدی توقلق تیمور خان‌نی خانلیق

Menâkıb-ı Dükçi İşân (nşr. B. Babacanov - A. von Kügelgen), Almatı 2004.

ینه کیتیش مورتونده بر مونچه هدایا حضرت پیریمیزنی الدیلاریکا قویدی پیریمیز تبسم بیلان کلوب ایدیلارکه های مینك باشی بو هدایانك اتا میراثینك دین اما اتا میراثینك دین بولسه آلماس ایردیم دیدیلار هو تقصیر دیب مذکور مینك باشی اورنیدین توروب تعظیم بیلان ایدیکه اتا میراث یردین چیقان شالی نی کورنچ نی ساتیب آلیب کیلیب ایردیم دیب یغلاب اولتوردی دیدی بو حکایه نی ملا محمد عمر صوفی دین ایشتیب قلم سوروب بیتیم.

(×) نقلست که حضرت پیریمیز نی عبد جلیل دیکان [102a] آشفاز لاری یغلاب ایدیکه پیریمیزنی بر کشف لاریدین منهم ایتیب برای دیدی مذکور آشفاز ایدیکه بر بوزکچه بار ایردی سویوب قراب توروب ایردیم حضرت پیریمیز نماز شام نی اوقوب چیقتلار عرض قیلدیم که تقصیر بوکون مهمان بی نهایت کوپ ایکان باشقه سویوش یوق حیران بولوب توروب من التفات لاری نیمه بولور ایکان دیدیم پرمیز باشلارینی یرکا سالیب مراقبه قیلیب قالدیلار بر فرصت دین کین باشلارینی کوتاریب ایدیلارکه های آشفاز غم ییمه بر صوفی کوش آلیب کلیب یاتکان دور دیدیلار سهل فرصت اوتوب ایردیکه بر صوفی بر نیمته کوشنی آشخانه غه کوتاریب [102б] کریب کلدی بو زات شریف لارکا همه ایش معلوم و معاینه کورونوب تورور ایکانلار دیب اشفاز کوپ یغلادی بو حکایه نی مذکور اشفازدین ایشتیب قلم سوروب بیتیم.

نقلست که حضرت پیریمیز نی بر ایکام بردی صوفی دیکان صوفی لاری بار ایردی پیریمیز نی بر کشف لاریدین منهم ایتیب برای دیدی ایدیکه پیریمیز نی ملاّ سلطان دیکان صوفی لاری بار ایردی چولکا

دیکان یرکا جنده پوش مقصوم ایکاولارینی رئیس قیلغان ایردیلار مذکور رئیس لار کلیب پیریمیز نی زیارت قیلدی باز قایتیب ینه زیارت قیلدی پیریمیز ایدیلارکه های صوفی اوشال بوزه خور فاسق اوچون هم زیارت قیلدینکیز مو خوب خوب [103a] دیدیلار باز ایتلارکه ایتماودوم که صبر قیلینك یخشی آدم بولور دیب دیدیلار مذکور رئیس کوپ یغلادی خلوة قیلیب سورادیمکه پیریمیز فاسق اوچون کوروشتونك دیدیلار سبب نیمه دیدیم رئیس ایدیکه بر فاسق بوزه خور[90] بار ایردی انی کوپ نصیحت قیلیب اورار ایردیك بوزنکینی تشلاب نماز اوقو دیب اصلا قبول قیلمس ایردی بر کون پیریمیز کا عرض قیلدیم که ای تقصیر بر بوزه خور فاسق بار شونچه نصیحت قیلیب بوزنکینی تشلاب نماز اوقوکین دیساك همه قبول قیلادور اول نا انساف اصلا قبول قیلماس دیدیم پیریمیز سکوت قیلیب توروب ایدیلارکه های رئیس صبر قیلینك خدا خواه لاسه سهل فرصتده اول آدم کا [103б] خدا انساف بریب سیز لارکا کیرنده بولوب همه نی تحقیق قیلادورغان بولادور دیب ایردی لار قایتیب جایم کا باریب حالانکی بوزه خور کا اوچرادیم یوکوروب کلیب کوروشوب ایدیکه ای برادر قیلغان کناه لاریم کا توبه قیلدیم من نا انساف کا تعزیر برینك دیدی در حال تعزیر بردیك آلدیمیزکا توشوب همه جوره لارینی تافیب تعزیر برديريب بزکا قوشولوب رئیس بولوب آدم لارکا تعزیر برادورغان بولدی بر کون پیریمیز نی خدمت لاریغه یورکین باروزمیز دیب ایردیك اول ایدیکه خدا خواه لاسه بر کون باروزمن

[90] اصل متنده: بوزه

Ali Şir Nevâyi, Mahbûbü'l-kulûb.

زوحلاری‌غه کام یوق وحق مشاهده‌سی‌دین اوزکا
کونکل‌لاری‌کا ارام یوق • بولار دور عشق‌دا وصل
دین کام تاپقان و « عند ملیك مقتدر » مقامی‌دا
توتقان • بو طایفه‌نی واصل‌لار دیب دورلار عشق‌دین
وصل مقصودی حاصل •

حکایت) حج شرفین حاصل قیلغان مشایخ و اولیا
علیهم التحیة والدعا عرفات‌دا مناجات قیلیب هر
قایسی‌سی بیر مراد ایستارلارایردی و اوزلاری اوچون
بیر تیلاك تیلارلار ایردی • کوپ‌نینك دعاسی
بوایردی‌که الهی بیزکا توفیقینك بیله همراه‌لیغ بیر
واوز حقیقتینکدین اکاه‌لیغ • قطب السالکین
و سلطان العارفین عرفان طریقی‌دا اولیادین ممتاز
شیخ ابو سعید خراز قدس الله سره العزیز اغزی‌دا
سکوت مهری ظاهر جمال تجلیات‌غه مستغرق
و متحیر توروب ایردی وکوزین اسمانغه اوروب ایردی
بیر آو دیدی کیم یاشیخ دعا بو محل‌دا مقبول و باری
مشایخ دعاغه مشغول‌دور سین نیچون دم اورماس‌سین
و دعا رخشین اجابت میدانیغه سورماس‌سین • شیخ
دیدی کیم هر نی کیم بو خلایق دعا بیله تیلای‌دورلار
بارین مینکا بیریب‌دور بلکه ارتوغراق کوکلوم

اوی‌دا تیریب‌دور اندین‌نی ایستایین دعا قیلیب نی
تیلایین الارکه اکاه‌لیغ تیلای‌دورلار منکا مطلوب بیر
زمان غفلت‌دور واوز حالیم‌غه ایورولکالی بیر نفس
مهلت کیم انینك وجودی تجلیسی صدماتیدین
بی‌تاب و توان‌مین اول اغیر یوك استی‌دا خس دیك
ناتوان مین که انینك جمالی حیرتیدین اوزوم‌دین
خبریم یوق‌دور و اوزلوکوم‌دین اثریم یوق • عشق‌نینك
غایتی بو ییرکاجه‌دور و عاشق‌غه وصال‌نینك نهایتی
بو سوزنی دیرکاجه‌دور • عاشق‌لار که حق الیدا
قبول اهلی دورلار بو طریقت اصطلاحی‌دا وصول
اهلی دورلار بو لارنی تنکری‌غه عاشق دیسا بولور
محبوب هم و حق‌غه طالب ات قویسا بولور
مطلوب هم •

رباعی

بو ییرکا یتورسا بندسین لطف اله
تحقیق بولور هر کیشی کیم بار اکاه
کیم تاپماس انینك الیدا موجود سواه
اول قالدی و تنکری قالدی الله الله •

Mesnevî-yi Harâbâtî

بسم الله الرحمن الرحيم

انكلا نيدين ني حكايتلار قيلور
كيم جداليغدين شكايتلار قيلور
اول مني قيلغاچ نيستاندين جدا
خلق عالم اچره بولدوم بينوا
ناله ايلارمن كه بولغاچ بيوطن
ناله ايلار ناليشيمدين مرد و زن
كر كيشي ياد ايتسه دايم اصلي ني
ايستاكاي هر روز شب اول وصليني
بيحساب سينمده بار شرح فراق
شرح قيلسام جمله درد اشتياق
كيمكه بولغاچ بولسه اصليدين يراق
اول كيشي ده كوب وصلي اشتياق
من بهر جمعيغه قيلديم ناله زار
نيک هم بدلارغه بولديم سازوار
كمكه خوشدان برله بولسه يارمن
ايستاكاي سينمدين اول اسرار من
سر بو نالم و ليكن دور ايماس
نوري بو كوز و قولاغينک نور ايماس
جسم جاندين هيچ دم مستور ايماس
جانني كوركوزماک ليک دستور ايماس
بانک ني اوتدوركه بو ايرماس شمال
كيمده بو اوت بولمغاي بولغاي زوال
بولسه لار هر كيمكه بو اوتدين يراق

اولكيشي دين كاو خر سک يخشيراق
بانک ني اوتدورکه آرتوق بولغاي اول
كيمده بو اوت يوق ايسه سوق بولغاي اول
عشق اوتيدورکه توشتي ني ارا
جوشش عشق اچره توشتي مي ارا
جنبش جنبنده لار عشق شدتي
ساكن هر نرسه لار عشق حيرتي
ني اونين كيم اكلاسه پر خون قيلور
قصهء عشق انكلاسه مجنون قيلور
ذره دين تا شمس سركردان همه
عرش دين تا فرش سركردان همه
سر عشق ني ديركا بر محرم كيراک
يا جنيد و شبلي يا ادهم كراک
كيم بولارديک خانمان صادق كيراک
اولكيشي بو سريغه لايق كيراک
كيم ديسه بو سرّي ني اغيارغه
شه اني حلقيدين آسكاي دارغه
بار اميديم مخلصُ هم معتقد
يوق ايرورنا جنس لارده معتمد
زينهار نا جنسلارغه أي قوياش
بيرماكيل سرينكني بركيل نان و آش
ني مثل ليق زهرهم ترياق يوق
ني كبي دمساز هم مشتاق يوق

Harâbâtî, Mesnevî-yi Harâbâtî

طوطي و
سوداکرنینک قصه سي ني بیاني

قصهء کیم بار ایدي سوداکري
بیعدد ایردي انینک سیمُ زري
قیلدي بر کون اختیار عزم سفر
اهل اولادیغه بیردي بو خبر
ایدي من قیلسام سفر کیلسام ینه
کیلتوراي سوغات سیزلارغه نیمه
ایدي ایتینک هر قیو سویکانینکیز
تاکه سیزغه کیلتورالیک آني بیز
هر قیو کونکلیده بارین ایدیلار
بربر ایتیب برچه تعیین قیلدیلار
بار ایدي سوداکریني طوطي سي
عاقلُ دانا ایدي بس طوطي سي
بعدهم طوطي سي غه ایدي همه
کیلتورایین دیدي سوغاتدین ینه
ایدي طوطي قیلسنکیز موندین سفر
کر یولوقسه انده ناکه طوطي لار
دینک الارغه بزده هم بر طوطي بار
اول قفس ایچره کرفتار انتظار
ایتینکیز الارغه بزدین بو سلام
قیلمانک البته فراموش انتظار
ایتینک ایتورمبتلادورمن قفس
یوقتورور غیر از خدا فریاد رس
بزغه سوغات طوطي لار نه دیسه لار
ایدي طوطي کیلتورینک اندین خبر
عاقبت سوداکر اولدم تبرادي
یولغه توشتي نیچه منزل یورودي
ناکهان بر نیچه طوطي هم کیلیب
اول درخت باشي کا اولتوردي قویوب
طوطي لار کا ایدي سوداکر بو سوز
ایشتینک أي طوطي هاي دلفروز
دیب ایدي سیزلارغه بر طوطي سلام
لیکن اول بند قفس ده دور مدام
ایتیب ایردي مبتلادور من قفس
خوش کرفتاري بلایي خارخس
ایشتیب بو سوز بناکه طوطي لار
توشتي یرغه برچه بسمل بولدیلار
کوردي خواجه طوطیلار بولدي هلاک
اوردي سوداکر که آه دردناک
ایدي من قیدین بو سوز ایدیم انکا
جانورلار باریسي بولدي منکا
کیتکاچ اول سوداکر اندین ناکهان
طوطي لار هم اوچتي کیتي شول زمان
باردي اول سوداکري کیلدي یانیب
هر قیو دیکان سوغاتین آلیب
هربریکا بیردي اوز سوغاتیني
کونکلین اولاب قیلدیلار دلشادیني
ایدي طوطي کانه سوز ایدینک منکا
طوطیلارني قانیني قیلدینک منکا
سین دیکانني برچه سین دیدیم انکا
اولکونیکیم سین نه سوز ایدینک منکا
ایشتیب بو سوزني طوطیلار روان
باش ایاغ بیلماي یقیلدي شول زمان
آلدي خواجه اول قفسدین طوطیني
اوشلابان کوردیکه باشُ یوني ني
شو نچهء کیم چقماکان بر جانی بار
کوزیني کاهي آچیب کاهي یومار
قویدي یرکا اول یراق توردي باقیب
سیلکینیب اوچتي قناتلارین قاقیب
اوچتي طوطي تامغه قوندیُ روان
قیلدي خواجه شول زمان آه فغان
ایدي طوطي کیتیم ایمدي خوش قالینک
هرنه محنت قیلدینکیز راضي بولینک
ایدي سوداکر نچوک بولدي بو حال
منکا ایغیل دیدي أي طوطي بو حال

قيل تفكر قيده كيلدينک قيده سن
سير ايتب كوركيل وجودينک شهريني
چارسو بازار بحر و برّي ني
سن بو يرده سن اوزينكني اوتغه سال
قوي بو قالينک برله كوركيل اهل حال
هر كيشي اول طوطيديک ايش قيلمدي
بو قفس زندانيدين قوتولمادي
أي خرابي قصه ني كوتاه قيل
چَست چابک توركيل عزم راه قيل

تمت

اول نه سوز ايرديكه سن ايدينک منكا
بو سوزينک ديكاچ بودم اولدي هما
ايدي طوطي من بو سوز ايديم بو سوز
مبتلادور من قفس ده شبُ روز
ديديم انده نه علاج قيلسام بولور
بو قفس دين خسته جانيم قوتولور
سن بو حاليمدين انكا بيردينک خبر
قوتولور ني فكريني قيلميش الار
فكر ايتيب دورلركه اول اولسه بولور
بو قفس زنداندين تسكين تافور
بو قوتولماقني الار اوركاتيلار
طوطي لاركيم بو سببدين اولديلار
كرچه طوطي اولديلاراولماديلار
موتوا قبل ان تموتوا بولديلار
اول سببدين من اوزيم قيلديم اولوک
شكركيم صد بارغم بولدي سبک
عاقبت تا اولماديم قوتولماديم
طوطيلارديک كشت سيران قيلماديم
خوش قال ايمدي ديدي اوچتي شول زمان
باردي توشتي منزليغه شادمان
أي برادر خوش ايشتينک قصه سين
ايمدي ايتاي ايشتينک لار غصه سين
بيل يقين كيم سن اوشل سوداكري
عيشُ حرصينک يوز تمن سيمُ زر
اولتوريب كونكلونک نيچه سودا قيلور
نفس شيطان سن بلا غوغا قيلور
جهد ايتارسن كه تاپايديب سيمُ زر
اوز اياغينكا اوزينک اوريب تبر
بيل اوشل طوطي سني جانينک ايرور
اول قفس كيم جسم بوفانينک ايرور
طوطي جان بو قفس ده بولدي بند
ايچتي شربت قيلدي عشرت يدي قند
چون اونوتور اصلي كيلكان ذاتي ني
هم فراموش قيلدي كل كلزاريني
فكر قيل اصلينک نه ايردي سن نه سن

Meczûb-i Nemengânî, *Dîvân.*

غزل

منکا اشتیاق ایله آرزو
سني ایتسام سني ایتسام
همه یازوقومغه ایتیب ندم
سنکا قیتسام سنکا قیتسام
سني یاد شام سحر قیلیب
کیچه لارده دیده ني تر قیلیب
دل غافلیمني خبر قیلیب
سني ایتسام سني ایتسام
بار و روم ده اویقوغه یا احد
دیسام اویغانیب داغي یا صمد
سین اوزونکا تارتمسنک نه حد
سني ایتسام سني ایتسام
منکا فیض بغیشلاغیل أي غني
همه عمر یاد ایتاین سني
اولاریمده آکاهینک ایت مني
سني ایتسام سني ایتسام
سني تاره مهرینک کا ایشیلیب
همه غیر عقده سي یشیلیب
سني ایزلاکانلاره قوشولوب
سني ایتسام سني ایتسام
سني دیب یاتیب سني دیب قوپوب
سني دیب یوروب سني دیب توروب
سني طالبینکني ایزین اوپوب
سني ایتسام سني ایتسام
من اولوب چو قبریمه قویسه لار
مَلَکَیْن ربّیمي سورسه لار

منكا اول محل مدد ايلاسنک
سني ايتسام سني ايتسام
سني مجذوبونک بو يمان قلونک
سيغينيب سنكا ديسه ربّنا
سنكا روشن اوشبوكه ايتسام
سني ايتسام سني ايتسام

انینگ بردانه سیدور خرمن زر
دمي سوددور اول ایردین مشك عنبر
سعادتلیك مرید اول حق رهینده
بولور یول باشچي سیني درگهینده
نه رسوا پیر ایرور نفسي اوچون خوار
مریدني ایشیگنده یورسه اول زار
حیا یوق شرم یوق هر گز الارده
بیتیگلیك هادیلار دین نسخه لارده
کچه کوندوزگا کیمني قوتي یتسه
حرام ایرمیش اوزیني سائل ایتسه
نبي ایدي:« قیامت بولسه أي دوست
طمع گین ني یوزیده بولمگاي پوست»
بیلاي دیسنگ بو سوزني ایسته مشکات
طمع برله کچورگان حیف اوقات.

حکایت ثوبان

عجب مرد ایردي ثوبان انقیاده
اول آتلیغ ایردي برکون ایل پیاده
قولیدین یرگا قمچي توشتي ناگاه
توشوب آلدي اوزي اول مرد آگاه

یارانلار ایدیلار اول پاکزه خلقه:
«نه بولغاي ایردي امر ایتسنگ بو خلقه»
دیدي ثوبان: «طمعدین بولمغاي دیب
الیب برگیل دیماك ني کورمدیم ایب»

⊗ محبت سیز کشیدین قاچماق بیاني

کیل أي طالب کوزونگ عبرت بیله آچ
محبت سیز کشیدین قوش بولوب قاچ
محبت اهلي ني جویاني بولغیل
اوشل کیم اوچرادي قرباني بولغیل
کشیني کونگلي کیم بیگانه بولسه
ایزور دشیمان اگر همخانه بولسه
محبت سیز که بولدي هر قیو ذات
اگر فرزند شیریندور ایرور یات
محبت بولمسه هر کیمده أي خیر
اتانگ بولسه ایزور بیگانه و غیر
اقارب یورمسه کونگلي اقاریب
قولینگ دین کیلسه هیچ اولتورمه باریب
اگر بیگانه نینگ داغي بولسه
انگا صرف ایت کوزینگ ني یاغي بولسه

Sûfî Allahyâr, Sebâtü'l-âcizîn

جگربندینگ یوراگینگ گوشه سي دور
انینگ مهري قیامت توشه سیدور
انینگدیك یار ایله چون ایلادینگ عهد
ایچورسه زهر اني بیلمك كرك شهد
تیلاسه بورك ني برمك كرك باش
اگر جان ایستاسه قیتارمغیل قاش
اگر بولسون دیسنگ ینگیل آغیرلار
چقیب بریانه تاب بریان بغیرلار
قیلور صحبت اثر أي طالب راه
مونینگدیك جاري بولدي عاده الله
نه كیم توز كانیغه توشسه بولور توز
كه اندن اوتسه نچه كیچه كوندوز
اگر چندیكه ناقابل لیغینگ بار
نكولار جمعیدین ایریلمه زنهار
اگر چیقسه ایپك ني جمعیدین لاس
بولور غرق سیاهي ایها الناس
اوزین قیلسه قیو مس نقره غه ضم
قویار مس آتیني خلق اوغلي درهم
آلور صحبت ده بربر دین كشي بهر
اگر كوب چشمه بر بولسه بولور نهر
جماعتدین اوزونگ ني قیلمه ممتاز

چاپار كوب توپدین ایریلغان قوشه باز
گله گا بوري چاپسه أي فلاني
قیو ایریلسه اول تیشلار آني
یوگورسنگ یكه دیو باشینگ ني ینچر
قراقچي توبدین ایریلغان ني سانچر
خداني رحمتي بولسه جماعت
ایرور رحمت دین ایریلغان قباحت
نه اول جمعي كه غفلت اهلي بولغاي
بهائمدن زیاده جهلي بولغاي
الارني صحبتین بیل زهر قتال
بوزار كوب صحبتین بیل بر بد افعال
كراك صحبت ایلي بر تن و بر رنك
برص بر روي ناخن بولسه هم ننك
اگر كیلسه مضر نفرت قیل اندین
یلاندین ني ضرر كورسنك بیل اندین

حكایت دیو علیه اللعنه

دیدي بر دیو حاسد ینه برگا
«باریب كید ایت فالان فاحشلي یرگا»
دیدي: اول فرقه دیني فارغ بول أي یار

Anonim, Kıssa-i Şâh Meşreb, Taşkent 1312/1895.

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة والسلام علی رسوله محمد وآله واصحابه اجمعین راویلار انداغ روایت قیلورلار که شاه مشرب انالارینی قرنلاریده وجود کیلدیلار مادرزاد اولیا ایردیلار ننکاندین خدای تبارک وتعالی روز ازلده ارواح لارینی عاشق یراتیب ایردی شول وجه دین بو بیتنی اوقودیلار

قالوا بلی ده بیلسنکیز باشیمغه توشتی بولا   صبر دین اوزکا بولمادی هیچکیشی منکا آشنا

القصه شاه مشرب اول وقت ده انالارینی قرنیده ییتی آیلیق حامله ایردیلار هنوز یر یوزیکا کیلکانلاری یوق ایردی لار بر کون اتا لاری ایکی توته ایف نی آلیب لار برای نفقه اهل عیال قیلماق اوچون بازارکه حقیقی لار کوردیلار که بیر بقال صفه ده ازوم ساتیب اولتوروبدور

ایکی دانه

ایکی دانه ازوم یرکا توشوبدور اندیردین الیب آغزیلاری غنه
سالدی لار هنوز ایکی قدم قویغانلاری یوق ایردیلار که قرنه
لاری دین آواز کیلدیکه ای اناخدادین قورقمای مخلوق دین ۲
اویالمای کیشنی حقی نی نیمه دیب بیدینک اگر شول ازومنی ایکاسینی
راضی قیلماسنک قارنینکدین غایب بولوب کیتارمن دیدی لار
انالاری بو سوزنی ایشیتوب بیهوش بولوب یقیلدیلار بعد از ساعت
هوشلاریغه کیلیب وشل یردین توروب اوزلارینی اویلاریکا کیلیب
قورقونچ بیرله یغلار ایردیلار بول حالنی ایرلاری کوروب ایدیلار
ای خاتون نیمه اوچون مونچه اضطراب بیرله یغلارسیز انالاری
ایدیلار که بولده منکا بر سر پیدا بولدی شوندین قورقوب یغلارمن
انده ایرلاری ایدیلار که ای خاتون سنینک بیرله بیرتکیه کا باش
قویوب من تن محرم روزکاریم سن اول سرنی سندین اوتوبی ور
بیر خدای تعالی بیلدی بیر سن بیلدینک منکاهم آیتکیل دیدی شاه
مشرب نینک انالاری ایدیلار ای شوهریم بیلکیل وآگاه بولکیل من بازارکا
باریب ایردیم بیر بقال اوزوم ساتیب توروب ایکان خلق اندین
اوزوم آلور ایردیلار ایکی دانه یرکا توشکان ایکان شول ایکی دانه
ازومنی یردین آلیب آغزیمکا سالدیم و یوتوم هنوز ایکی قدم قویماب

ایردیم قارنیمده کم بلادین آواز کیلدی ایدی ای اناخدای تعالی
دین قورقمای مخلوق دین اویاتمای کیشنی بیدینیک اکر شول ازومنی
ایکاسینی رضی قیلماسنک قارنینکدین غایب بولورمن دیب آوه از
کیلدی انینک سوزینی ایشیتیب ارزار یغلارمن دیدیلار اندین
سونک ایدیلاری ایدی ای خاتون خدای تبارک و تعالی سیز کا
بیر اوغول عطا قیلیب دور اکر اوغول بولسه انشاء الله صاحب سلوک
وصاحب جذبه بولغای دیدیلار ازونکنی البته پاک توتغیل یاربیب
اول بقال رضی قیلغیل دیدیلار شاه مشرب نه انالاری ایکی تنکه
رومال لاریمی اوچیکا توکوب اول بقال نی خدمتیکا آلیب باردیلار
ایدیلار ای بقال من سیزنه ایکی دانه ازومینکیزنه آلیب ییدیم رضا میو
دیب ایکی تنکه نه بقال آلدیغه قویدیلار بقال ایدی ای انا اوشکان
آدم لار منی ازومینه آلیب ییدورلار من انکا راضی دورمن دیب
یغلادی اندین سونک اوییکا کیلیب طاعت و عبادت که مشغول بولدی
توقوز آی توقوز کون توقوز ساعت تمام بولدی اول فرزند ارجمند
تولدتابی کوردیلار که بیر شیره مرد کویامی الحبیب مست مستغرق یاتیب دور
کوروب خوشحال بولدیلار شول ساعت بلانه یردین آلدیلار عیال
کیچه کوندوز یغلار ایردی اما خدای تعالی نه عاشق بنده لارینی

Muhammed Sâdık Kâşgarî, Âdâbü's-sâlihîn

بنده نینک یعنی برص یا جزام نینک کورسه دیکای که الحمد لله الذی عافانی
مما ابتلاک به وفضلنی علی کثیر ممن خلق تفضیلاً هر کیشی بو طریقه حمد و ثنا
ایتسه مبتلا نینک کورکان ده هرگز اول بلاکا مبتلا بولمغای اون بیشینچی خلق
اوزتا لاریده بازار جایده بو کلمات توحیدنی اوقوغای که خاصیتی کوب دور لا اله
الا الله وحده لا شریک له له الملک وله الحمد یحیی ویمیت وهو حی لا یموت
بیده الخیر وهو علی کل شیء قدیر اون آلتینچی کوچه باشلاریده بیکار اولتورمکای
واگر مبادا اولتورسه یول حقی نی بجا کیلتورکای یول حقی بو دور که نامحرم
لارکا نظر سالمغای وسلام کا جواب بیرکای امر معروف ونهی
منکر قیلغای ومظلوم نی فریادیغه یتکای توتتونچی فصل
آت منماک آداب لاری بیاننده که انده یتی ادب بار دور ادب اول اتنی
اوزانکوغه قونیغان وقت ده بو تسبیح نی ایتکای که سبحان الذی سخر لنا
هذا وما کنا له مقرنین وانا الی ربنا لمنقلبون اندین سونک اوچ مرتبه
الحمد لله اوچ مرتبه الله اکبر دیکای و بو کلمات نی هم اوقوکای که سبحانک انی
ظلمت نفسی فاغفر لی فانه لا یغفر الذنوب الا انت ایکینچی اگر آت سرکش
بولسه بو آیت نی آت نینک قولاغیغا اوقوکای که افغیر الله یبغون وله
اسلم من فی السموات والارض طوعاً وکرهاً والیه یرجعون بس اول آت نی
شریدین امان بولغای اوچونچی اتلیغ هر چند اولوغ کیشی وصاحب
جاه بولسه هم پیاده کا سلام بیرکای اگرچه پیاده فقیر حال وخورد سال
وبیچاره بولسه هم تورتونچی آت نی یولده احتیاط برله هیداغای تا هیچ بر
کیشیکا آزار یتکورمغای وبیته تیز یورغوزمکای هر چند ضرورتی بولسه
هم خصوصاً کوچه لای وقتده بیشینچی اتلیغ خدمت کارنی وقلی نینک

حالیغه رعایت قیلغای اگر الارنینک عنانیده بار ور ایرسه لار بو طریقه داکی
آت نینک تیز هیدامکای تاکه اول بیچاره لار یوگوروب یوروب یارمکای لار
واگر بارشی جایی یراق بولسه الارنینک پیاده یورگوزمغای که بو ایش بدعت
وخلاف مروت دور واگر میسر بولسه الارکا هم اولاق تابیب بیرکای واگر
میسر بولمسه گاهی ارقاسیغا مندورکای اگر مرکب نینک ایکی کیشیکا
طاقتی بولسه والا گاهی اوزی پیاده یوروب الارنینک مندورکای
التینچی مرکب نی باشیغه ویوزیغه چوب وقمچین برله اورمغای وبرجایده
آت نی اوستیده توقف قیلیب تورمکای وبیته اوستیده اوخلامکای
وبینک کا یارمکای وآت نی کوب آچ وتشنه قویمغای وبیته کوب اسیغ و
سا ووق جایده قویمغای واگر بارادورکان جایی کوب اوزاغ جای بولسه گاهی
پیاده یورکای یتینچی اگر آتلیق صحراده قولیدین قاچسه فرشته لار نینک بو
طریقه دا ایکی مرتبه چاقیرکای که یا عباد الله اعینونی دیب وبیر و ا تنده
یا عباد الله اغیثونی دیب اگر بو طریقه ده چاقیرسه آت توروب قالغای
اوچونچی باب اهل صحبت نینک آدابی وشرایطی
بیاننده که تورت فصل دور فصل اول مشایخ طریقت قدس الله
تعالی ارواحهم صحبت لاری نینک آداب ظاهر لاری بیاننده که برچه سی اون
التی ادب دور ادب اول مرشد نینک صحبت وخدمت لاریده مرید تواضع
برله قوللی راق جایده اولتورکای واگر مرشد یوقاریغه امر قیلسه لار امتثال
امر قیلغای ویوقاری اولتورکای اگرچه اصحاب کبار دین یوقاری
جای بولسه هم و اولتورشده نماز قیلغاندیک اولتورکای وبیهوده حرکت
قیلمغای وآرامیده اولتورکای ایکینچی پیرنینک مجلس لاریده امر ونهی لاریغه

حاضر بولوب جان ودل برله قبول قیلیب عمل قیلغاسی
اوچونچی مرشد نینک سوزلاریغه خوب قولاق سالیب اولتورکای واول
سوزلارنینک صفحهٔ خاطرینده محکم ساقلاکای تا که انکا عمل قیلغای
تورتونچی اگر مرشد اوزلاریدین قالغان طعام یا شراب نی بیرسه لار انکا هیچ
کیم نی شریک قیلماکای واوزی تنها تناول قیلغای بیشنچی مرشد کا
گفتگو قیلماقچی بولسه اول خوب انگلاغای که مرشد غه سوزنی استماعیغه
وقت بارمو یا یوقمو بطریق استعجال وخفت گفتگو کا قدم قویمکای
واگر وقت تاپسه قسقه عبارت برله مقصودی نی ادا قیلغای آلتینچی سوزلاکان
وقتده مرشد کا آهسته وملایم سوزلاکای یتتینچی مرشد خدمت وصحبت لاریده
خاموش لیق ورزش قیلغای خصوصاً امور رسمیده که اگر شیخ بیر
جای کا بارماقچی بولسه لار سورامکای که قیان بارورلار دیب وبرچه ایش لارده
هم اوشبو طریقه خاموش بولغای سکزنچی جمیع امورده
اختیاری نی شیخ کا تفویض قیلغای خواه دینی بولسون خواه دنیاوی واوز
اختیاری برله بر ایش قیلماکای حتی که بیکده و اجماک ده توقوزونچی
بی مشورت شیخ هیچ ایش نی قیلماکای اگرچه امر ضروری بولسه هم اونونچی
اگر شیخ انکا مصلحت ومشورت تاشلاسه لار ایتغای که اوزلاری بخشراق
بیلادورلار دیب تیز اوز رأیی وتدبیری نینک اظهار قیلمغانی واگر
شیخ کوب مبالغه قیلسه لار اندین سونک هر نرسه که خاطریغه کیلسه عجز
وشکسته لیک برله عرض قیلغای که منافی ادب ایمس دور اون برینچی
شیخ نینک خلوت خانه لاریغه بی اجازت جرئت قیلیب کرمکای بلکه تا
طلب قیلمسه لار هرگز بارمغای اگر شیخ نینک خلوت خانه لاریغه کرسه

شیخ نینک دایمی اولتورا دورغان جای لاریغه اولتورمکای وموندا اوخشاش
شیخ نینک طاقیه ولباس وکفش لاری نینک کیماکای اون ایکنچی
شیخ برله همراه برخانه ده اوخلامکای مگر امر قیلسه لار منافی ادب ایماس
لیکین آخیر اوخلامکای وحاضر وقت بولغای اون اوچونچی شیخ کا مطایبه
ومزاح قیلماکای وشیخ نینک حضورینده هم اوزکا کیشی لار کا مزاح
ومطایبه قیلماکای بلکه مطلق گفتگو دین اوزی نی ساقلاغای اون تورتونچی
حضور شیخ ده اظهار فضل اصلا قیلماکای اون بیشنچی تحقیق وتدقیق صلا
طلب قیلماکای شیخ دین برار علوم ده اون آلتینچی شیخ نینک مکرییدین حذر
قیلغای یعنی وقتیکه اگر بی ادبی صادر بولسه وشیخ انکا مساهله قیلیب عتاب
قیلماسه لار یقین بیلمکای که شیخ مکر قیلوب درلار وانکلابدورلار که بو مریدین
هیچ ایش کیلماس وبو مکر علامت رد دور بلکه اگر مؤاخذه قیلسه لار خوشنود بولغای
که علامت قبول دور ایکنچی فصل آداب معنوی بیانیده که
اول اون آلتی ادب دور آداب اول مرید شیخ نی اوزی عصرینده فرید ویگانهٔ
آفاق اعتقاد قیلغای ایکنچی شیخ نی مریدلار احوال واسرار دین مطلع
اعتقاد قیلغای لار اوچونچی مرید شیخ نی زجر ومنعی برله شیخ نی اینشکیدین
کیتماکای بلکه ملازمت کوبراق قیلغای تورتونچی شیخ نی مجلس لارینده
تمکین ووقار وادب تمام برله اولتورکای وحرکت فضولی
دین حتی الامکان اوزی نی ساقلاکای وهر قانچه آخیر اولتورسه فیض نی
کوبراق آلغای چنانچه سوالگر کاسه انجیده سکون وآرام برله بولسه هم
صورت نی عکسی انده نظرغه خوب هویدا بولغای واگر سو متحرک ومضطرب
بولسه هیچ عکسی نظرکا کرمغای بیشنچی همیشه هر ایش ده جناب